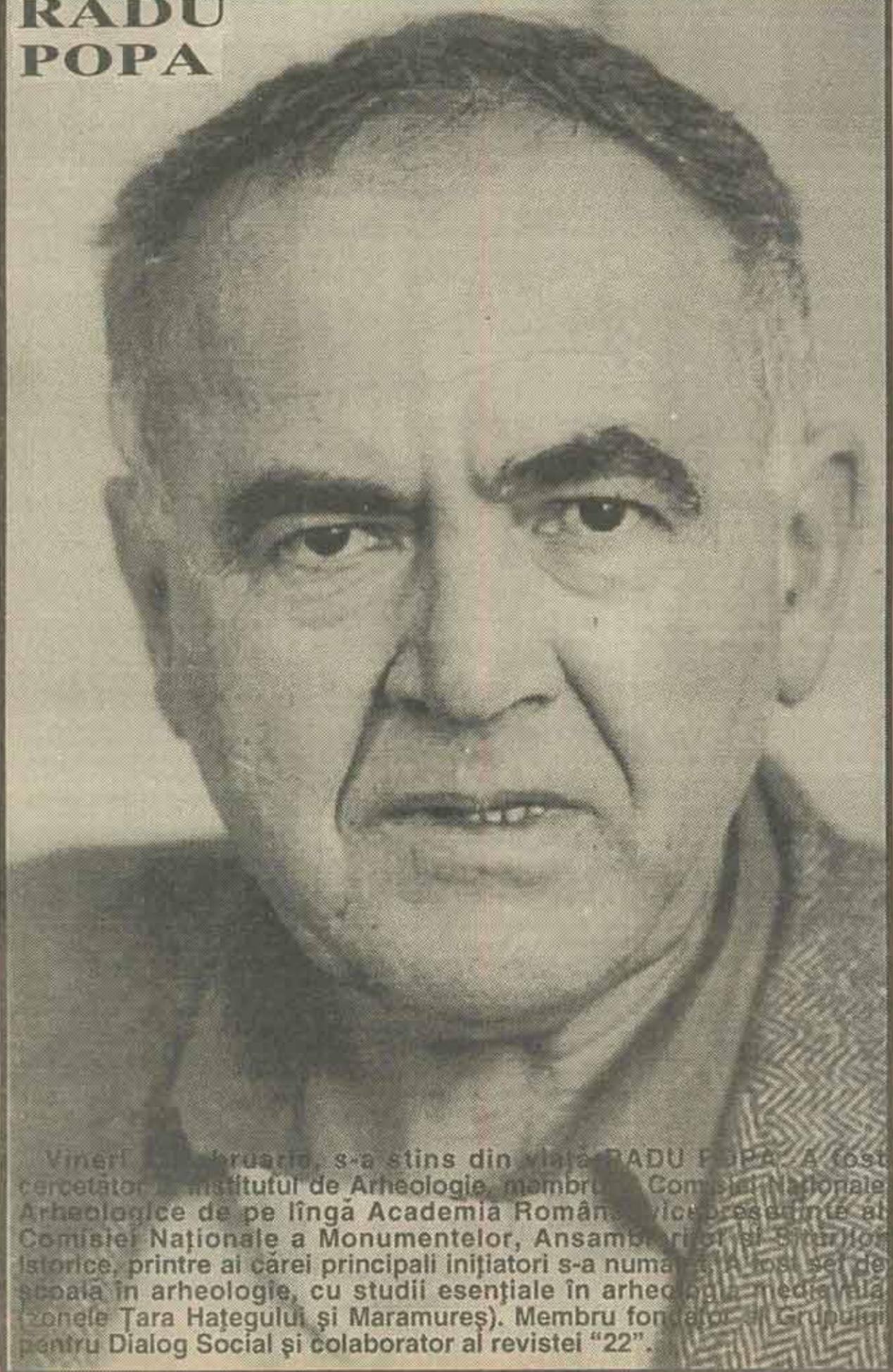




SĂPTĂMINAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL IV • NR. 7 (159) • 18-24 februarie 1993 • 16 PAGINI • 45 LEI

RADU POPA



Vineri, 13 februarie, s-a stins din viață RADU POPA. A fost cercetator la Institutul de Arheologie, membru al Comisiei Naționale Arheologice de pe lîngă Academia Română, vicepreședinte al Comisiei Naționale a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, printre ai cărei principali inițiatori s-a numărat. A fost și profesor la școala în arheologie, cu studii esențiale în arheologia medievală (zonele Tara Hațegului și Maramureș). Membru fondator al Grupului pentru Dialog Social și colaborator al revistei "22".

BASARABIA

reportaj și interviuri
de ANDREEA PORA

Pag. 10-11

ADRIAN MARINO

Mitul "situației irreversibile"
Pag. 12

O scrisoare de la
Lucian Pintilie

Pag. 14

ILIE ȘERBĂNESCU Pag.
Bine că guvernul

Pag. 6-7

DESPRE REFORMĂ
Con vorbiri la GDS
cu economiști și diplomați

ILIE ȘERBĂNESCU Pag.
Bine că guvernul

Văcăroiu nu e încă foarte coherent

Mai semnează: GABRIEL LIICEANU, DORU COSMA,
MARC CAPELLE, ANDREI OIȘTEANU, HORATIU PEPINE

EPITAF

El, care părea clădit, tare și drept, pentru două vieți, este primul dintre noi care se duce. Așa cum fusese cu noi din primul ceas de existență a Grupului. Punind la dispoziția celorlalți, în acel moment de resurgență mult așteptata, despre care nimeni n-ar fi ghicit că de scurt va fi, toate puterile lui. Dând și primind lovitură cu o nepăsătoare bărbătie. Această dărzenie disprețuitoare îl facea să pară invulnerabil. Cu atât mai tragică a fost agonia ai cărei martori îndurerăți eram în ultima vreme. Cînd degetul lui Dumnezeu ne atinge, pe rînd, pe fiecare, întipărindu-se ca în ceară moale, semnul rămîne de obicei nevăzut. El îl vedea în oglindă, fără să șovâie în hotărîrea lui de a-și îndeplini, chiar cu prețul unui efort inuman, datoria. O pildă de neîndupăcare înverșunată, dar și un îndemn la încredere: în instituțiiile pe care le ajutase să se refacă și în oamenii pe care, judecîndu-i de la distanță, nu-i credea mai buni, dar nici mai răi decît săt. Așa fusese întotdeauna, căci în noaptea cutremurului din 1977 a venit să cerceteze în ce stare se află Institutul, al cărui director adjunct era, și a bătut la ușa unor prieteni.

Această putere și această generozitate tainică îi veneau desigur ereditar, de la temeinica burghezie ardeleană din care se trăgea. Se născuse la Cluj și studiase la București istoria și dreptul. La Muzeul de Artă și la Mogoșoaia, unde mi-l amintesc la vîrstă de treizeci de ani, tot atîția căii au trecut de atunci, și-a făcut ucenicia. Drumul vieții sale profesionale s-a deschis după aceea, poposind de la un sănctor arheologic la altul: Păculul lui Soare, Cuhea, Giulești, Sărăsău, Suceava, apoi cetățile din Hațeg, cele din Bihor, Streisîngorghi, Sînnicolau de Beluș, Feldioara. Problema formării statelor medievale românești, investigată cu mijloacele eruditiei de Maria Holban și de Șerban Papacostea, a găsit în Radu Popa omul de teren care avea să completeze evidența documentelor cu urma ascunsă în pămînt. Rareori am avut, ca în biroul lui strîmt de la Institut, între peretele de cărți și fereastra deschisă către castanul care nu va mai înflori pentru el, impresia că totul e posibil, că încep să se așeze la locul lor adevarurile istoriei uitate a celor mai vechi români. Această impresie au avut-o mulți tineri, care i-au admirat exemplul și au învățat de la el meseria. Dacă soarta ar fi fost mai puțin nedreaptă cu el, ar fi trăit anii care nu i-au mai fost dăji ca un șef de școală, respectat și temut.

ANDREI PIPPIDI

(Continuare în pag. 13)

DANIEL DĂIANU

Sistemul bancar al
României la răscrucă

Pag.
8-9

SĂPTĂMINAL



În legătură cu articolul "Jocul memoriei și al uitării" de Andrei Pippidi am primit la redacție o serie de articole din care

vom publica extrase începând din acest număr, în măsura în care spațiul ne permite.

MEMORIA CONTEMPORANILOR

În anii 1986-1989, subsemnatul am întocmit o lucrare intitulată "Scutul Român" (645 pagini în manuscris dactilografiat) în care se găsesc cîteva captoare la Mareșalul Ion Antonescu, din care am dat în textul următor cîteva extrase. Am fost contemporan al acelor evenimente, ofițer de carieră, veteran de război. În plus, în anii 1950-1954, în Jilava, am fost în contact cu colegi deținuți care fuseseră apropiați de Mareșal și care mi-au spus unele lucruri.

Antonescu a comis trei greșeli înainte de începerea războiului: 1) nu s-a mai consultat cu Maniu, aşa cum se înțeleseră mai înainte, cine să prezideze guvernul după 6 septembrie 1940, chiar dacă Germania nu era de acord cu persoana lui Maniu; 2) la 23 noiembrie 1940 a aderat la Pactul Tripartit, deși poporul român nu avea o educație politică extremistă și războinică; 3) nu era obligat să declare că România este Stat Național Legionar, cît timp numai o minoritate pretindea asemenea titluri.

Partidele istorice au pus interesul prestigiului democratic al lor înaintea obligației pe care o aveau de a interveni, fiind vorba de interesele majore ale țării: 1) în noiembrie 1939 au refuzat să facă parte din guvernul propus de dictatura regală, prima ocazie de a-și aduce aportul în dezbaterea și soluționarea problemelor care au urmat; 2) în iulie 1940, după pierderea Basarabiei, au cerut chiar ele "guvern național", dar l-au condiționat de incetarea dictaturii regale, ceea ce Carol al II-lea nu a acceptat; 3) în noaptea de 29/30 august 1940, Maniu a lipsit de la Consiliul de Coroană și l-a lăsat pe Mihalache să pledeze cauza Transilvaniei, ceea ce ar fi putut face el cu șanse mai bune de reușită; 4) după

rebeliunea legionară, Maniu a refuzat participarea la guvernul de uniune națională propus de Antonescu; 5) în martie 1941, Maniu și Brătianu au refuzat pentru a cincea oară, fie să preia, fie să facă parte din conducere, putind astfel să dezbată imensa răspundere a participării României la război.

După pierderea Basarabiei și a Transilvaniei de Nord, în septembrie 1940, a fost chemat la conducere de către Regele Carol al II-lea omul (Antonescu) care a dat urmare neîncrederii pe care o avea în capacitatele democrației europene și naționale, încrezîndu-se numai în judecata lui proprie, insuficientă pentru rezolvarea dificilelor probleme moștenite de la dictatura regală.

Antonescu avea convingerea că dacă Germania ar fi înfrîntă, Sovietele ar impune în Europa legea lor proprie. Știa că românii vor fi primii zdrobiți, deoarece "sînt puncte între slavi". Spunea: "Trăgind învățămîntele din trecut, cunoscînd tendințele rusești și îndrumat de instinctul de conservare, nu mă pot opri la Nistru".

Antonescu nu a ținut seama că poporul nostru a fost întotdeauna de acord cu apărarea țării și că nu avea nici o tradiție în privința atacării altor popoare. Nici alianța noastră cu un popor războinic nu avea tradiție.

Ei a contat prea mult pe Germania, Maniu și Brătianu pe Anglia și Statele Unite ale Americii, iar poporul a suferit consecințele.

Cei care atunci erau îngrijorați de soarta țării și a poporului nostru judecă sub influență combinată a cauzelor și efectelor favorabile și nefavorabile, a împrejurărilor pozitive, dar și negative, bune și rele. Antonescu era și atunci discutat, dar succedarea faptelor nu ne-a îngăduit să aducem numai elogii sau să numai acuzații în chip separat.

Privind retrospectiv, se pare că Antonescu a fost singurul om de stat din acea vreme care a intuit ce vor face comuniștii, dacă vor câștiga războiul. Si Churchill s-a gîndit, dar Antonescu a fost și consecvent.

După infringerile suferite de nemți în anul 1942 și după purtarea incorectă a generalilor și ofițerilor germani față de armata română, angajată necorespunzătoare chiar de către ei pe frontul de Est, Antonescu a redus și condiționat livrările de petrol și cereale către Germania, numai contra aur sau devize, astfel că unii observatori neutri afirmau atunci că România a devenit o țară a abundenței în Europa bîntuită de război. În 1944 statul dispunea de 40 vagoane de aur care au dispărut, înghițite în plus față de despăgubirile

prevăzute de armistițiu. Odată cu aceasta a inceput și săracia din țară.

Se știa că Antonescu a dat ordin ca în România evreii să nu fie obligați să poarte steaua galbenă și că în toamna lui 1942 a amintit plecarea evreilor către lagările din Polonia și Germania, amînare care în 1943 s-a transformat în menținerea evreilor în cuprinsul țării. Elefterescu (pe care în 1952 l-am întîlnit la Jilava) mi relata că a văzut memorii făcut de Horia Sima în 1940 în legătură cu soarta evreilor, memorii pe care Antonescu puseșe rezoluția: "Chestiunea evreilor va fi rezolvată după terminarea războiului".

Antonescu nu a fost fascist. Rebelinea legionară din ianuarie 1941 a fost tocmai reacția acestei mișcări de tip fascist împotriva conducerii statului, care nu era deloc de acord cu violența și crimele lor. Au fost expulzați chiar în Germania, țara în care ei își puseseră speranțele pentru o dictatură de tip fascist.

A fost chemat la conducerea țării întocmai ca pompierii săi după consumarea incendiului. Dacă această chemare ar fi fost făcută înainte de cedarea Basarabiei, este sigur că Antonescu ar fi condus rezistența armatei și a populației, realizînd un act asemănător cu acela al Finlandei din iarna 1939/1940, cînd un mic stat a făcut față colosului rusesc.

Condamnarea sa la moarte în 1946 a apartinut justiției de atunci, care nu avea nici oamenii și nici principiile universale ale justiției. Condamnarea poate fi discutată sub acest aspect.

Unii dintre noi, contemporanii evenimentelor, ne-am străduit să crățăm viețile ostașilor, gîndind că sacrificiul vieții este îndreptățit numai pentru apărarea țării.

Considerăm că sacrificiul în afara țării a fost mult prea dureros și inutil, tocmai pentru că s-a făcut în afara bunelor noastre tradiții, care reprezintă totodată învățămîntele trase din istorie.

Brașov, 11 ianuarie 1993

ALEXANDRU VASILIU - Cavaler al Ordinului Militar "Mihai Viteazul" (Bucovina, 1941)

ANUNȚ

Revista "22" anunță, pe data de 2 martie, un concurs pentru posturile de redactor și reporter. Interviurile cu cei interesați vor avea loc în fiecare miercuri după ora 15, la sediul redacției din Calea Victoriei nr. 120. Relații la telefon: 614.15.25.

dori publicați în "22" și îi înțîlniți rar sau deloc?

V. Ce rubrici noi v-ar interesa să aibă revista "22":

1. sfatul medicului
2. astrologie (cât mai științific făcută)
3. yoga, tehnici de relaxare
4. sexologie
5. sport
6. numiți o rubrică dorită de dvs.

Vă rugău să menționați pe plic:
Pentru "CHESTIONAR"

Numai 360 lei

costă abonamentele cu jumătate de preț oferite de revista "22" pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI, FOSTI DETINUȚI, POLITICI, VETERANI DE RAZBOI.

Cei interesați să rugăti să expedieze prin mandat poștal suma de 360 lei pe adresa:

Revista "22" cont 45103532, BCR Filiala sector 1, Str. Logdră nr. 10.

Totodată, cei interesați să rugăti să trimite adeverințele corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la scoala etc.) pe adresa:

Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Abonamentele la jumătate de preț pentru aceste categorii de cititori (lunile ianuarie-iunie 1993) vor fi sponsorizate de Asociația EST-LIBERTÉ.

Abonamentele din octombrie-decembrie 1992 au rămas încă nesponsorizate.

Pentru cei care nu fac parte din categoriile amintite, revista "22" asigură contractarea unor ABONAMENTE CU REDUCERE. Costul unui abonament ridicat de la sediu (Calea Victoriei nr. 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor, este de 470 lei pe trimestru.

Pentru abonamentele expediate prin poștă, costul va fi de 600 lei.

CITITORII DIN STRĂINATATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tîriac S.A. București: pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235 (cu specificația: PENTRU REVISTA "22") sau trimînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 72 dolari pe an (36 dolari pe 6 luni, 18 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă (120 DM anual, 60 DM pentru 6 luni, 30 DM trimestrial, 400 franci francezi anual, 200 franci pentru 6 luni, 100 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, pretul unui abonament este de 80 dolari anual, 40 dolari pe 6 luni, 20 dolari trimestrial.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTETI CUMPĂRA DIN STOC:

Numere, după cum urmează: din anul 1990 numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 32, 33, 35, 38, 41, 44, iar din anii 1991 și 1992 - orice număr. Exemplarele vechi vor fi comercializate la prețul de 45 lei/ex. De asemenea, redacția "22" îndeplinește disponibilitatea doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" (110 lei) și Ediția specială "22" - "Suspiciune de fraudă" (45 lei).

EXCLUSIVITATEA DIFUZĂRII ÎN STRĂINATATE A REVISTEI "22" aparține redacției revistei "22". Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

CHESTIONAR "22"

I. În revista "22" mă interesează mai ales:

1. editorialul
2. scrisorile de la cititor
3. cronică politică (comentariile politice)
4. accentele
5. interviul săptămânii
6. reportajele
7. documentul istoric
8. eseurile filosofice
9. eseurile culturale
10. mesele rotunde la GDS
11. pagina ultimă, dedicată evenimentelor internaționale sau prezentării țărilor străine
12. actualitatea culturală

- a) viața literară, artistică
- b) cronică de carte
- c) relatările despre expoziții, concerte, alte evenimente culturale
- d) cronică de film
- e) cronică de teatru

II. Ce personalități v-ar interesa să răspundă în revista "22" la "Interviu săptămânii"?

III. Care sunt autorii pe care obișnuiesc să-i urmăriți în revista "22" (în ordinea preferințelor)?

IV. Care sunt autorii pe care îi-ati



Răspunsurile la chestionar se vor da după 8 aprilie, pentru ca toți cititorii noștri, din țară și din străinătate, să aibă timp să răspundă. Mulțumim anticipat celor ce-și vor cheltui timpul și banii pentru ca să-o facă.



DORU COSMA

CE NU A ÎNTELES DL. CRISTOIU

Convocarea la Procuratură a d-nei Doina Cornea, "învinuită" de săvârșirea infracțiunii de complicitate a subminarea puterii de stat (pe deosebit de la 15 la 20 de ani!), a stîrnit numeroase comentarii în presă și în opinia publică. Într-un editorial din 6.02. a.c., în dezbatere a intervenit și dl. Ion Cristoiu, redactorul-șef al Evenimentului zilei. În opinia d-sale, d-na Doina Cornea ar trebui să fie fericită, iar nu indignată de cercetările penale preliminare întreprinse contra sa, întrucât actiunea Procuraturii ar fi o dovadă că statul de drept există în România. În esență, susține preopințul nostru, Procuratura n-a făcut altceva decât să aplice legea, lege care ar obliga-o, atunci cînd este sesizată cu o plingerie sau un denunt, să facă în toate cazurile cercetări prealabile pentru a decide dacă este cazul sau nu să pornească procesul penal. "Convocarea d-nei Doina Cornea demonstrează... că în România există stat de drept. Că în România e democrație" – afirmă dl. Cristoiu. Așa să fie oare? Avem destule temeri, pe care le vom înfățișa mai jos, să credem că altfel stau lucrurile.

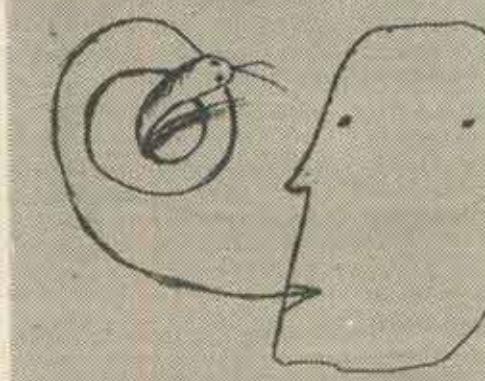
Ceea ce a stîrnit indignarea, justificată, după noi, a unor ziariști și a unor oameni politici n-a fost declanșarea procederii de rutină a anchetei prealabile, ci tratamentul discriminator aplicat d-nei Cornea. Pentru că ceea ce frapează în acest caz este contrastul dintre inacțiunea, după revoluție, a Procuraturii față de criminali notorii ca Alexandru Drăghici sau Nicolski și promptitudinea cu care a dat curs plingeriei penale contra d-nei Cornea. Nu au fost trimiși încă în judecată tortionarii securități și militei care l-au ucis în timpul anchetei pe Gh. Ursu în 1985, deși identitatea lor poate fi lesne stabilă, în schimb, se procedează la o anchetă prealabilă contra d-nei Cornea pentru... subminarea puterii de stat.

După cum este intolerabil într-un stat de drept și într-o democrație ca aceia care au ordonat și săvârșit uciderea a peste 1.000 de manifestanți în timpul revoluției din decembrie 1989 să rămână după trei ani neanchetați și netrimiși în judecată. Statul de drept nu se instaurează prin asemenea omisiuni flagrante și prin diversiuni ca aceea îndreptată contra d-nei Cornea. De altfel este inexact, în drept și în fapt, ceea ce susține dl. Cristoiu, și anume: "în toate cazurile în care a fost sesizată cu o plingerie sau un denunt, Procuratura convoacă pe "învinuit" pentru a da declarații privitoare la învinuirea cuprinsă în acut de sesizare. Potrivit art. 224 alin. 1 c. pr. pen., "în vederea începerii urmăririi penale, organul de urmărire penală poate efectua acte premergătoare" (s.n.), aşadar, efectuarea unei anchete penale prealabile, inclusiv audierea "învinuitului" este o simplă facultate a organului de urmărire penală, iar nu o obligație. În fapt, acest organ nici nu dă curs,

adesea, plingerii sau denunțului, optind cînd nu este cazul (iar uneori chiar cînd este cazul) pentru soluția de a nu întreprinde cercetări prealabile ori de a nu audia pe "învinuit". Dacă Procuratura ar fi efectuat anchete prealabile în toate cazurile în care a fost sesizată cu o plingerie sau un denunt penal, atunci mai toți tortionarii ante și chiar post-revolutionari ar fi ajuns de mult în fața justiției și ar fi fost condamnați, așa cum s-a procedat după ultimul război mondial în țări democratice ca Franța, Germania sau Italia. În practică, Procuratura, chiar dacă face cercetări preliminare, se dispensează adesea de anchetarea învinuitului dacă din cercetările prealabile întreprinse ori chiar și numai din conținutul plingeriei sau denunțului rezultă neterminatea sesizării. Ceea ce deranjează în cazul d-nei Cornea este inegalitatea de tratament în aplicația codului de procedură penală și faptul că ancheta prealabilă apare mai degrabă ca o acțiune de intimidare decât ca o măsură de rutină judiciară. Si cu aceasta atingem miezul chestiunii statului de drept și al democrației. Ceea ce caracterizează un stat de drept este, printre altele, egalitatea în fața legii (art. 16, alin. 1 și 2 din Constituție) și mai presus de toate spiritul în care această lege este aplicată.

Ceea ce nu a înțeles, se pare, dl. Cristoiu, altminteri un analist politic avizat, este faptul că atât timp cât Procuratura strălucește de peste trei ani prin pasivitatea în mii și mii de cauze grave și cu vinovății evidente, nu se poate vorbi de stat de drept și de democrație în sensul deplin al acestor noțiuni. Altfel spus, statul de drept exclude aplicarea selectivă a legii. Cât privește activitatea organelor de urmărire penală, în frunte cu Procuratura, statul de drept presupune o reacție egală și la fel de promptă în toate cazurile de încalcare a legii, cu deosebire în cele insiste și semnalate și inechivoce. Tortionarii ante și post-revolutionari nu pot fi dați uitării pentru a aduce în prim planul unei eventuale inculpări personalități ale opoziției anticomuniste de statura morală a d-nei Cornea. Prin asemenea acțiuni nu instaurăm statul de drept, ci ne depărtăm de el.

COMENTARII



POLITICE

HORATIU PEPINE



Foto: GINA MAFIN

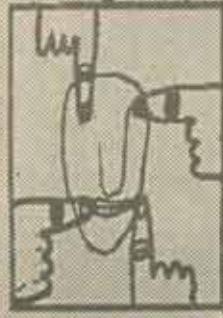
STOP-CADRU POLITIC

Opoziția, o parte a ei, regretă acum că n-a acceptat participarea la guvernare. E pură în administrație, ministere cu conducere militară, Procuratura Generală rămasă la locul ei, după vechiul model sovietic: iată un scurt bilanț după un trimestru de guvernare FDSN. Sunt reale aceste întimplări, sau e vorba doar de un abuz de interpretare din partea perdantilor? Oricât de neagră ar fi imaginea văzută din interior, ea este mult nuanțată față de felul cum răzbate în opinia publică occidentală. Un proaspăt articol intitulat Iliescu la școală lui Ceaușescu, apărut în presa franceză (și e de reținut că nu mai apar multe articole despre România), prezintă situația politică de la noi aproape ca pe o dictatură. Concluziile tinerului ziarist francez confirmă multe dintre opinii formate la noi acasă, dar ezită să ia această formă lipsită de nuante. La urma urmelor, ministrul Justiției a dezavuiat actele Procuraturii, și citarea doamnei Cornea, de exemplu, a sfîrșit într-o atmosferă binevoitoare. La noi, răul se imblinzește, se negociază. Opoziția nu are însă mai puține motive să regrete că a rămas de departe și să asiste la felul cum instituțiile se colorează încet-încet cu nuanțe tot mai puțin democratice. O schimbare interesantă care s-a produs în rândurile Opoziției este

că țăraniștii au astăzi atitudinea cea mai moderată, întemeiată pe convingerea că există încă mijloace de control și de influențare a instituțiilor importante. De exemplu, poziția corectă a domnului Ninosu la Justiție e un fapt care încurajează, după cum ne dau speranțe și ultimele sentințe ale Curții Constituționale. Actul cel mai grav de încălcare a principiului separației puterilor în stat s-a produs în ziua în care Parlamentul a hotărât să suspende procesele și hotărârile judecătoarești în litigiul caselor confiscate. Curtea Constituțională a judecat contestația depusă de parlamentarii Opoziției și a hotărât că este un act neconstituțional. Problema va fi rediscutată în plenul Camerelor, dar simplul fapt că s-a creat posibilitatea unei cenzuri a legislativului e de natură să dea incredere. Zona cea mai radicală este aceea a PAC-ului, a grupului liberal, dar și a FSN-ului, partide care și-au exprimat de curind disponibilitatea de a intra într-un guvern de coalitie, la o eventuală remaniere guvernamentală. Nu este nici o contradicție aici. Contestația lor e cea mai vehemantă, și intenția de a reveni asupra hotărârii inițiale de a nu participa la guvernare se trage tocmai din opinia că devierile actualei puteri executive nu mai pot fi altfel controllate. FSN a fost cel mai activ: a publicat lista unui guvern alternativ (ridiculizat

atunci), iar în așteptarea programului de guvernare a propus un proiect detaliat al priorităților legislative. Cu actualii guvernanti – par să spună liderii FSN – nu se mai poate face nimic. "Guvernul e lipsit de program și de personalitate atașate principiilor democrației politice și economice", se afirmă în programul lor. Dar ceva se întimplă la nivelul guvernului. Consiliul pentru coordonare, strategie și reformă condus de domnul Negrițoiu lucrează la un program, apreciat de cei care îl cunosc ca reformist și plauzibil. Pe de altă parte, intimizații cu atmosfera din interiorul noului cabinet guvernamental, aceiași oameni se tem că programul nu va fi aprobat în forma inițială. Pare din ce în ce mai lăsată că Guvernul însuși e divizat în tendințe greu de împăcat. Divizarea aceasta se conținează și în sinul partidului de guvernămînt, care lansează către mediul politic intern și extern mesaje contradictorii. E vorba de duplicitate – s-a spus –, dar la fel de plauzibil e faptul că FDSN grupează, ca și odinioară fostul FSN, oameni de calități diferite. Un exemplu este util: Florea Dudiță, șeful delegației parlamentare care a fost la Strasbourg, a criticat autoritățile române, în timp ce Petre Turlea a găsit de cuvîntă să spună în plenul Camerei că românii ar trebui să fie mult mai intransigentă cu libertățile pe care și le-a luat reprezentantul UDMR.

La nivelul guvernului, cel puțin, partida reformistă a avut pînă în prezent cîștig de cauză. Măsurile cele mai criticate, aceleia privind obligativitatea contului bancar unic și confiscarea valutelor, au fost retrase la ultima ședință a Executivului. Punctul de vedere al băncilor a avut un rol hotărîtor. Ce se va întimpla cu bugetul și programul de guvernare vom vedea, dar, în varianta optimistă că domnul Văcăroiu va cîzea să vină în fața Parlamentului cu un program reformist, obstacolul principal se va deconspira tocmai în zona coaliției guvernamentale. E un paradox cu care ne-am obișnuit și care reprezintă principalul temei al țăraniștilor de a crede că se poate guverna, într-un fel sau altul, și din opoziție. Mai precis, Opoziția va fi dispusă să sprijine un astfel de program, compensind evenualele impotríviri ale stîngii. Aripa mai puțin concesivă nu crede într-o astfel de eventualitate și de aceea, presimînd o remaniere guvernamentală, s-a grăbit să dea declarăriile pe care le-am amintit mai înainte. Declarații care ele însese nu sunt lipsite de echivoc și de o anumită prudență. Pînă cînd Guvernul nu-și precizează poziția, orice inițiativă politică este blocată. Iată de ce un punct de vedere care cîștigă tot mai mult teren, și care este încurajat chiar de blocajul politic la care asistăm, e că reforma trebuie depolitizată, adică prezentată într-o formă cit mai neutră, capabilă să se strecoare prin sita vigilentei ideologice.



Va aduce dl. Everac primăvara în Televiziune?

Noul director al Televiziunii a fost foarte criticat. Legalitatea numirii i-a fost contestată. Editoriale săptămânaile, în forma unor lecții de morală, instaurate după instalarea sa în funcție i-au fost denunțate. Un pic de răbdare, însă! Pe noul patron al TVR nu să-l putem judeca decât după 1 martie: el a moștenit niște programe vechi, și măntine de a propune altceva și-a acordat singur o perioadă de observație. Data de 1 martie el singur a anunțat-o. Măcar o dată să rezistăm pesimismului care ne înconjoară. Dimpotrivă, să încercăm să ne închipuim ce are să ne ofere micul ecran din primele zile ale primăverii.

Emisiunea în direct va intra în sfîrșit la Actualitățile de la ora 20. De exemplu, vom putea vedea cum răspunde Doina Cornea la întrebările prezentatorului de serviciu și cum reacționează față de acțiunea judecătorească începută contra ei. Tot în direct, cu o zi înainte, magistratul însărcinat cu această problemă își prezintă punctul său de vedere. În același spirit, lectura monotonă a unor comunicate interminabile va fi înlocuită de frazele (în direct) ale celor ce au ceva de spus. Aceștia vor fi rugați să facă efortul de a sintetiza, pentru ca Actualitățile să nu semene cu "Monitorul oficial".

Emisiunea de Actualități nu are decât de cîștigat în credibilitate dacă s-ar renunța la reportajele de publicitate. Gata cu sevențele consacrate minunatului "prim-restaurant fast-food" din București (cind e de ajuns să te plimbi un pic

ca să vezi că mai există atîtea altele). Gata cu insipidele comentarii tehnice – fără îndoială destinate impresionării unei potențiale clientele care laudă performanțele cutărei sau cutărei întreprinderi, specializată în producerea utilajului greu. În plus, jurnalul televizat să nu mai fie întrerupt de sevențe de publicitate, Jenante atunci cind vrei să realizezi o "informație liberă și independentă". Ce se va întîmpla, într-adevăr, în ziua cind o stire proastă (accident sau concedieri) va întuneca reputația firmelor Kontrax sau Rank Xerox? O să se ascundă această stire ca să nu se piardă contractul publicitar?

Evident că noua emisiune, care dă cuvîntul celor mai buni editorialiști ai presei scrise, va fi păstrată. Cum să nu te bucuri de acest început al pluralismului de opinii la televiziunea națională? Mai mult decât atât: o emisiune săptămânală va permite acelorași editorialiști să intervieze (evident în direct) o personalitate politică. Va fi bineînteleas să vorbească de o emisiune adevărată, două ore de întrebări și răspunsuri, nu o falsă dezbatere, arbitrată de un "moderator" șters și fără convingere personală.

O notă de optimism în plus: începând de la 1 martie, emisiunea "Serata muzicală" a lui Iosif Sava va fi difuzată pe primul program, devenind astfel accesibilă tuturor telespectatorilor. Nu-i "Serata muzicală" singura fereastră într-adevăr deschisă asupra reflexiei și culturii (deși din păcate este con-

cepță mai degrabă ca o emisiune de radio decât de televiziune). Dl. Sava face, cu mijloace puține, o muncă remarcabilă, și s-ar cuveni acordată audiența meritată lucrărilor foarte interesante care se spun acolo. Așadar, "Serata Muzicală", duminică, pe TVR 1, și eventual la altă oră, pentru ca să nu riscăm să-i supărăm pe fanaticii "Dallas"-ului.

Primăvara nu va aduce probabil mari schimbări în domeniul serialelor de televiziune de mîna a treia, pentru că, din lipsă de bani, ele n-au cum să fie suprimate. Dar se poate visa la o politică ambicioasă de coproducție cu televiziunile străine. La urma urmei, de ce n-ar fi valabil și pentru televiziune ceea ce este valabil pentru cinema? M-am gîndit la "Balanta", la "Hotel de lux"...

Bineînteleas că de la 1 martie, emisiunea "Pro Patria" va fi suprmată. Emisiunile de știri vor avea sarcina să ne comunice dacă armata se află în miezul actualității. Se poate imagina chiar și o emisiune periodică realizată însă de ziariști independenți, nu de ofițeri, consacrată apărării naționale. Dar de ce să menții o emisiune atât de corporatistă precum "Pro Patria"? Dacă se poate admite că emisiunile religioase ar interesa, eventual, foarte multă lume, nu se poate face și pentru armată același raționament? De ce li s-ar acorda militarilor ceea ce nu li se acordă minerilor, poștașilor sau bicliștilor, dacă intenția adevărată n-ar fi exaltarea fibrei patriotice a "stimaților telespectatori"?

Astfel, Televiziunea își va juca

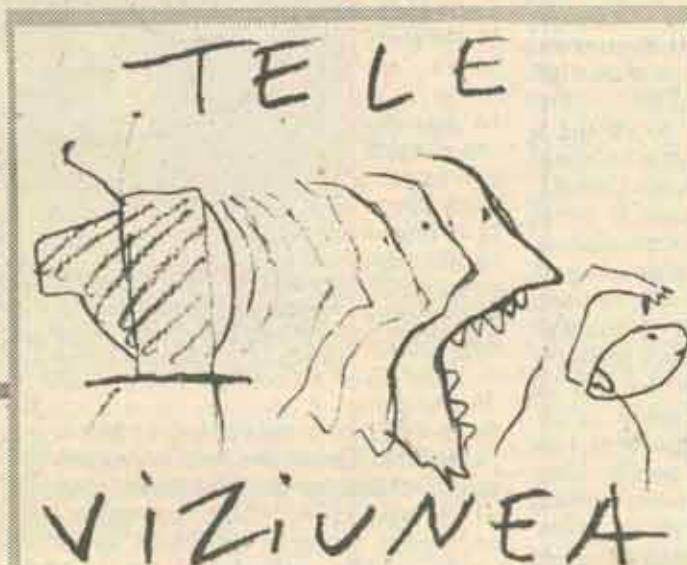
rolul pedagogic, datorat în parte perioadei de tranziție, și în parte faptului că este o televiziune publică. Nu înseamnă, bineînteleas, să încarcă micul ecran cu tot felul de cursuri universitare, ci să faci o televiziune intelligentă – adică o televiziune care să dea telespectatorilor impresia că au devenit mai inteligenți. În România există destui bărbăti și destule femei bine pregătiți, informați, fără îndoială capabili să-i clarifice pe telespectatori asupra problemelor momentului. Cîteva exemple: să fie chemați pe platou istorici și persoane cu responsabilitate politică și să li se ceară să prezinte situația din Iugoslavia astfel încît să poată fi înțeleasă mai bine; să fie invitați politologi și sociologi care să traseze tabloul mișcării ecologiste din Europa, situîndu-în pe ecologii români în acest context; să li se ceară istoricilor, jurnaliștilor, oamenilor politici să povestească istoria României dinainte și după 1945, arătînd documente, dacă ele există (pentru început, să se reziste cererii celor care pretind suprarea "Memorialului durerii"); să fie reuniți economisti și întreprinzători și să li se propună să facă o comparație între politica de reforme economice în țările Europei de Est.

Pînă în primăvară mai sînt cîteva săptămîni. Televiziunea d-lui Everac nu va fi nici o mașină de război, nici o armă de propagandă. Nici o porta-voce pentru un partid politic, nici o tribună pentru un curent de gîndire. Se va acorda importanță imaginii, calității și libertății de expresie. Televiziunea

nățională va deveni într-adevăr o televiziune aflată în serviciul public.

Să fim optimiști.

Traducere de
GABRIELA
ADAMEȘTEANU



technic al televiziunii să fie "ras, tuns și frezat".

După amalgamea halucinantă a evenimentelor săptămînii, unde fal-

lupta de opinie dintre liderii politici – slogan național. Există o confuzie gravă între ideea pentru care este definită televiziunea ca mijloc de "comunicare" în masă și statutul ei efectiv în societatea noastră.

Pentru că, orice ar crede domnul Everac, televiziunea nu este creată pentru a-ți pedepsii propriul popor. Lecturile de "patriotism" ale domniei sale, care se exprimă nepolitic, privind în altă parte, vorbindu-ne cam într-o doară, ca la arieratii supuși recuperării, sunt un sindrom clar de reideologizare a televiziunii sub influența gerontocrației actuale. După un telejurnal care debutează în sunete de alarmă, ca nicăieri în lume, prevenindu-te parcă împotriva iminentei debarcării fatale a ungurilor în Cișmigiu, televiziunea binevoiește să ne hăituască cu tot felul de apariții uluitoare, printre care și primul cranic mondial care nu poate vorbi (Nicolae Barbu). Felul în care arată prezentatorii buletinului meteorologic, prostul lor gust în imbrăcămintă fără nici o scăpare, te face să-ți dorești Potopul. Apariția tandemului Jeana Gheorghiu (de altfel o fată inteligentă) – Victor Ionescu este menită să ne alunge pentru totdeauna din minte ideea de cuplu. Aflăm că domnul Everac însuși dorește ca personalul

sul constă în escamotarea cauzalității cronologice a faptelor (pentru că "importanța" lor este determinată, în realitate, de interacțiuni ale finalităților), putem să ne ducem – după dorința mai marilor zilei – liniștiți, lămuriti și resemnată la culcare. Pentru că trebuie să fie foarte clar, în virtejul seducției virile ideologice a Puterii, la noi, stimări tovarăși, nu este loc de filme sexy. Avem probabil singura televiziune din lume (în afara statelor habotnice islamică) care nu programează filme erotice propriu-zise. Filmele erotice, care ţin de libertatea individului într-o societate democratică, săn un semn de respect față de opțiunile sexuale ale cetățeanului, ele nefînd o apologie a ilegalității și infracțiunii.

Intr-o societate nesenzuală (acest "flagel") trebuie stopat încă de la abundența hranei, dătătoare de fantasme anarhistice) infloresc ideologii, extremismul și fundamentalismul dogmatic în cea mai televizată dintre lumile posibile. Acum trebuie să spunem direct – dacă am suportat isteria frontistelor la mineriadă, la mitingurile antidemocratice și la vot, nu vedem de ce am suportat frigiditatea ideologică a gerontocrației noastre care se agăță de putere de dragul privilegiilor. Pentru că dacă e vorba de pudibonderie, mai bine le-ar fi fost rușine să amine alegerile în pofida pierderii angajaților economici internaționale, să creeze un partid pentru un singur om, să insulte contracandidații, să incurajeze extremismul și să amine legea sponsorizării pînă cînd informația se va baza din nou (vicios) pe auto-finanțare...

ION STRATAN



Foto: GINA MARIN

O TELEVIZIUNE FRIGIDĂ

Una dintre dorințele cele mai clare ale tinerilor din decembrie '89 în privința climatului ce trebuia instaurat în țară era – implicată de către democratizarea vieții – dez-ideologizarea. Trebuia ruptă eterna demagogie comunista, escamotarea realității sub clișeele formulei fixe verbale și imagistice, inertia criminală a limbii de lemn care aliena spiritul, anihila contradicția, ucidea viul. Dorința de autenticitate a fost unul dintre mobilurile mișcării de pe 22, ridicată împenitent împotriva totului ceaușist și a frigidului tabu al unui popor făcut numai pentru munca în sine, un fel de marea de brațe care învîrtește surubul spre slava măreției comuniste. După perestroika din 1990, frămîntările politice și sociale au ocupat scena televiziunii, încercindu-se o legătură directă cu entropia pluripartitismului, cu problemele economice ale tranziției și cu o apropiere de adevară în privința evenimentelor trecute. Iată că, după alegeri, dorința de control absolut a puterii naște o nouă tendință spre ideologizare, termenii tranziției devenind noi fetișuri, iar

ILIE ȘERBĂNESCU

BINE CĂ GUVERNUL VĂCĂROIU NU E ÎNCĂ FOARTE COERENT!

Foto: GINA MARIN



In extremis – dar poate doar deocamdată – guvernul Văcăroiu a renunțat să adopte măsura pe care o luase în considerare privind cedarea obligatorie de către agenții economici, la intrarea în țară, contra lei la cursul zilei, a 40 % din valută încasată în contul exportului sau unor servicii prestate în străinătate, restul de 60 % urmând a rămâne în continuare la dispoziția acestora. În situația actuală, introducerea unei asemenea reglementări ar fi însemnat ca, pentru niște căștiguri discutabile și oricum pasagere, să se sacrifice fărimele din care incerca să se infiripe o anume credibilitate internă și externă. Ar fi fost a sasea oară în trei ani când se schimba regimul valutar. Și, a avut ori nu rost, guvernele care s-au succedat s-au înghesuit mai ales la modificarea regimului valutar, cu efectul final că agentul economic a devenit complet bulversat, neștiind pe ce să conteze și la ce să se aștepte, iar fără a avea anumite certitudini și repere asupra anticipărilor nu se pot face afaceri. Dar, poate încă și mai grav, s-a lăsat impresia unei improvizări, față de care comerciantul și mai ales investitorul din străinătate nu pot manifesta decât neîncredere. În ultimă instanță, atitudinea sfîrșește într-un refuz de a mai avea în vedere România, preferindu-se țări unde, bun sau rău, regimul valutar se știe care este și nu se schimbă o dată la șase luni în funcție de părerile și interesele de conjunctură ale unor forțe politice aflate la guvernare.

□ Regimul valutar nu trebuie să depindă de considerente politice

Că în reformă promovată în România s-au făcut erori în ce privește cursul leului și regimul valutar este absolut sigur. A fost domeniul în care s-a excelat în jumătate de măsură, cu o netă prevalență a reținerilor în abandonarea vechilor clisee și mecanisme. Încă din decembrie '89 s-a autorizat definirea la purtător a valutei, dar abia după două luni s-au introdus dobânzi pentru depozitele în valută în bănci, ceea ce a incurajat și instaurat (din părțile pe termen lung) păstrarea valutei la ciorapi și circuitul acestea cu ocolirea sistemului bancar. Cursul valutar a fost stabilit din birou încă mult timp după decembrie '89, și nici măcar în noiembrie '90 nu a fost liberalizat aşa cum ar fi fost normal odată cu liberalizarea prețurilor. Între timp, în mod absurd, au fost autorizate conturile în valută pentru agenții economici și, culmea culmilor, vinzările directe în valută pe piață internă. Colac peste pupază, în această debandadă – care combina centralismul comunist al cursului stabil din birou cu liberalismul excesiv al dolarizării comerțului intern – s-a conceput, sub titulatura de strategie, o și mai mare aiureală: renunțarea de către stat a jumătății din valută încasată de agenții economici la export contra lei la cursul oficial, în asociere cu o așa-numită cursuri paralele, unul cel oficial (în continuare fără vreo legătură cu piață) și altul ce urma să se formeze potrivit cererii și ofertei pe o piață de licitație valutară nouă înființată. Dezastrul a fost total. Agenții economici se foloseau de importurile făcute la cursul oficial, în timp ce incercau să-și valorifice încasările valutare din export la cursul de pe piață licitației bancare. Cineva trebuia să acopere diferențele de două-trei ordine de mărime. A făcut-o chiar statul, sursa nefind alta decât disponibilitățile valutare din bănci (rămase de stat), re-

zervele monetare strategice și, în sfârșit, creditele externe. În preajma iernii '91-'92, scadența nu mai putea fi amânată. Agenții economici știau că au valută în conturile lor, dar în bănci nu mai exista nimic. Premierul Stolojan, care venise de curind în fruntea executivului, a luat taurul de coarne, a confiscat valută – un fel de a spune, pentru că nu mai era nimic de confiscat – și a dat agenților economici lei în schimbul unei valute care se volatilizase de mult. A salvat în acest fel față – evitând declararea țării în inscriere de plată – și în plus a făcut marele pas: unificarea cursurilor (desființarea cursurilor paralele), inclusiv la import și export, și introducerea convertibilității limitate, interne și de cont curent a leului. Prețul inevitabil în acel moment: preluarea integrală a valutei la intrarea în țară contra lei la cursul zilei. Pe zi ce trecea, prețul devine însă mereu mai mare: evaziuni valutare masive spre exterior (sub diverse forme, îndeosebi camuflate) și explozie a cursului pe piață neagră, cu tensiunile corespunzătoare asupra celui de pe piață bancară. În primăvară s-a adoptat măsura salutară a reautorizării conturilor în valută.

De asemenea, s-a decis să se lasă integral la dispoziția agenților economici valuta încasată la export, trecându-se în ce privește regimul valutar în extrema cealaltă, într-un soi de liberalism care nu prea este de nasul unei țări est-europene. Mai nimerit ar fi fost postea să se stabilească o cotă procentuală, spre a se lăsa un spațiu de manevră și a nu se recurge ulterior la eventuale reveniri dacă s-ar dovedi necesar. Sub efectele măsurilor luate, s-a constatat însă că situația conturilor externe se ameliorează, iar evaziunile valutare se subțiază. Și un punct forte al reformei părea căștigat. Oamenii de afaceri străini puteau conta pe un anumit regim valutar – aspect de stabilitate important, chiar în condițiile inerentei încă instabilității a cursului.

□ De unde își va procura Guvernul valută?

Se părea, deci, că după renunțarea în urmă cu peste un an la cursurile paralele (unul oficial și altul de piață) și lăsarea din primăvara trecută a valutei la dispoziția agenților economici, lucrurile vor intra în normal. Din nefericire, politica și-a băgat coadă și, în două-trei luni, aproape s-a năruit tot ceea ce fusese construit ca început de credibilitate într-un an. Cursul a fost menținut, administrativ, în ideea că astfel este sprijinit politic noul guvern format în urma alegerilor din septembrie. Întrucât scăderea cursului determinând scumpirea importurilor impinge în sus prețurile interne, s-a considerat că guvernul trebuie crutat de o asemenea povară, mai ales că prin coloratura lui de stință trebuia să demonstreze tocmai grija față de "oamenii muncii", nu să-i lovească prin noi cresteri de prețuri. Economia s-a încăpăținat însă într-ale ei. Cursul pe piață neagră s-a prăbușit și, prin prețul extrem de puternic asupra cursului de pe piață bancară, rischă acum să creeze guvernului probleme cu mult mai grave decât cele pe care le-ar fi antrenat lăsarea liberă a cursului.

Prin preluarea unei părți din valută, reacția guvernului ar fi fost, elegant spus, nefericită. Pentru că, oricum, argumentele "pro" erau copleșite de cele "anti". Se pretinde că agenții economici tin valută imobilizată în conturi, iar particularii chiar o ascund în ciorapi, astfel încât se afirmă că în țară există

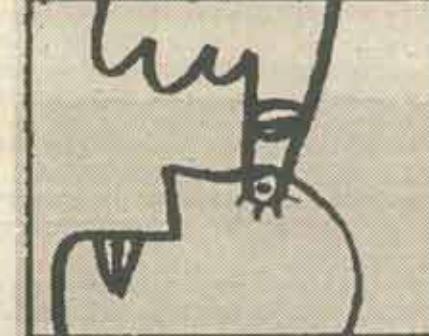
valută, dar numai statul nu are (nici guvernul, nici Banca Națională). Cu o retenție din valută încasată de agenții economici – se argumentează –, Banca Națională și-ar putea reconstituî rezervele valutare strategice, iar statul ar putea eventual sprijini restrukturarea industriei. În celălăt talger însă, atât de greu tocmai faptul că măsura ar fi accentuat penuria de valută, inclusiv la nivelul instituțiilor statului, pentru că se va fi amplificat evaziunea valută, deteriorarea cursului pe piață neagră și alte asemenea. Și, ceea ce este mai grav, practic credibilitatea în reformă din România ar fi fost terminată. Impresia de neseriozitate și de confuzie reprezintă cel mai teribil balast, de care este extrem de dificil de scăpat.

S-a recurs pînă la urmă la soluția ca valuta necesară guvernului, în spînă regiei autonome de specialitate, pentru importuri urgente de energie, să fie procurată de pe piață licitației bancare. Se subînțelege, prin anumite facilități, care nu pot fi decît de tipul unor priorități administrative în dauna altor doritori de valută. Căci, altfel, o solicitare masivă pe termen scurt din partea RENEL ar cobori, prin mecanismul cerere-ofertă, cursul leului aproape imediat spre nivelurile de pe piață neagră. Rămîne însă un mister cum ar putea fi procurate în general de pe piață bancară nevoie de valută ale guvernului, pe care dl. Văcăroiu le-a estimat la circa 250 milioane dolari lunar, căci suma depășește de aproape patru ori cantumul vinzărilor totale lunare de pe piață respectivă.

□ Centralism pe ușa din dos

În orice caz, frâmintările politice legate de retenția parțială a valutei la

ACTUALITATE POLITICALĂ



dispoziția statului reflectă înfruntările dintre reformiști și antireformiști în cadrul executivului, partidul de guvernămînt și eventual partidele susținătoare ale acestuia din parlament. Coerența cu care actualul guvern s-a autocaracterizat și pe care s-a lăudat că o va imprima reformei nu prea există. Și (culmea!) bine că este așa! Pentru că neadoptarea măsurii luate în considerare reprezintă o fisură salutară într-o coerență care părea doar o concertare în a se răspunde cerinței, fără îndoială existentă în momentul de față, de întărire a intervenției statale pentru orientare, substantieră și accelerarea reformei printr-o abordare de tip vechi, centralist, care, din părțile, nu poate duce în altă parte decât la stoparea reformei și la lichidarea oricărora șanselor de redresare și dezvoltare pe termen lung. Au fost deja introduse pe ușa din dos – în ideea probabil că ar putea trece neobservate – reglementări centraliste chiar în totală contradicție cu legile în vigoare. Diverse ordine ministeriale interne elimină practic, prin birocrația aprobărilor de la centru, orice inițiativă proprie a întreprinderilor de stat, impotriva autonomiei gestionare a acestora conferită prin lege. Potrivit hotărârii guvernului privind funcționarea Ministerului Industriei, acesta "reprezintă statul în calitate de acționar al societăților comerciale cu capital de stat", ceea ce înseamnă concret anularea prevederilor legilor referitoare la funcționarea societăților comerciale și la privatizare, precum și crearea situației aberante ca Ministerul Industriei să-și dispute cu Fondul Proprietăți de Stat paternitatea unor acțiuni care de altminteri încă nici nu există.

□ Contul iobăgiei

Semnificativ este și cazul deciziei de a obliga agenții economici de a avea un singur cont bancar. Sub motivația că se

combețe așa-numitul "blocaj financiar" – existind unele întreprinderi de stat falimentare care își înscriu datorile în contul dintr-o altă bancă – se dă o lovitură mortală concurenței, de altfel firave, ce părea să se infiripe pe piață creditului. În timp ce în mod clar motivația nu se susține pentru că statul putea afla situația reală a întreprinderilor din șosea scriptele lor interne, prin contul unic se leagă de ghe, cum se spune, ca pe iobagi, toți agenții economici, iar piața bancară este desființată. Nu se mai pot face depozite la banca ce asigură niveluri de fructificare superioară, ci la aceea la care s-a apucat să se deschidă contul; nu se mai pot căuta credite la băncile care au disponibilități și eventual oferă condiții mai avantajoase, ci la banca la care este batut în cuie. Dacă aceasta nu are bani sau pur și simplu nu vrea să-ți acorde credit, proiectul de afaceri va murî. Să recunoaștem că măsura nu este de tip centralist obișnuit, ci chiar de tip ceausist.

Din păcate, pare a fi vorba de un anume mod de gîndire. Un pachet de legi este pregătit pentru ceea ce generează numește "stimularea înființării de întreprinderi mici și mijlocii". Numai că toate deciziile în domeniul sunt rezervate abuziv primului-ministru, inclusiv cele care în mod normal ar trebui să aparțină întreprinzătorului în sine sau eventual organizației patronatului privat. Se dovedește de fapt a fi vorba de nimic altceva decât de tentativa de a dirija centralizat și controla o astinență financiară externă acordată special pentru dezvoltarea sectorului privat (!). Halal sprijinire a acestuia!

Mai mult însă, dl. Văcăroiu s-a referit recent la "debandada" din domeniul importurilor, sugerind că o cruciadă va fi permită pentru a strangula importurile de produse apreciate drept neneccesare (băuturi, cafea, țigări, fructe exotice și alte asemenea) care, după părerea domniei sale, îrosesc valută pentru importurile de materii prime. Nimeni nu-l poate combate pe dl. Văcăroiu că aceste importuri sunt evident mai puțin necesare decât cele de materii prime, dar oricum din să ar trebui să știe mai bine decât oricine că nu strangularea lor rezolvă problema, ele reprezentând doar 5 procente din totalul importurilor. În plus, strangularea altfel decât pe căi vamale și fiscale – la care deja s-a apelat – ar putea însemna doar o neefectuare a importurilor pe baza unui control administrativ centralizat. Și atunci, din două una: ori dl. Văcăroiu nu și dă seamă de reacția previzibilă a pieței, căci strangularea administrativă a importurilor de produse, să le zicem de dugheană, va mări fabulos prețul dolarului și va accentua spectaculos prăbușirea leului pe piață neagră, cu toate consecințele lor de-acum probate asupra cursului oficial al leului și în plan economic general, ori pe dl. Văcăroiu nu-l interesează pur și simplu reacțiile pieței, în ideea că oricare reacție dorință și se va găsi imediat un antidot din chiar sfera controlului centralizat.

□ Totul e să mai existe fisuri

Victoria centralismului deplin va fi rapidă, căci măsurile de tip centralist se atrag una pe alta și derivă una din alta în cerc vicios. Viziunea periculosă de anorâță pe termen scurt a executivului Văcăroiu riscă să devină deosebit de periculoasă. Prin astfel de măsuri, executivul va putea eventual mobiliza la dispoziția sa niscai resurse, prin redistribuire, de la puțini care au o activitate economică eficientă. Beneficiarii, ca oriunde în centralism, vor fi cei ineficienți și, în plus, guvernul va putea realiza ceva din tentațile populiste ale partidului de guvernămînt ce va considera astfel că-si îndeplinește promisiunile electorale. Rezultatul este previzibil. Și cei care desfășoară o activitate eficientă vor fi descurajați, căci vor vedea că, prin redistribuirea centralistă, alții și nu ei sunt beneficiari. Și pe termen lung – dar nu după mult timp – vom constata că s-a reconstituit CSP-ul și că este nevoie de un PCR care să-l conducă. Dacă, din păcate, coerența centralistă va opera mereu mai articulat, economia românească nu are nici o sansă să ieșă din marasmul în care tocmai centralismul a adus-o. Dacă vor mai exista însă fisuri în această coerență mai poate fi încă o speranță.



Andrew Bache
ambasadorul Marii Britanii



Coen Stork
ambasadorul Olandei



Ulrik Helweg -Larsen
ambasadorul Danemarcei



Paolo Trabalza
counselor Ambasada Italiei



Jan Hellemans
ambasadorul Belgiei

ANDREI CORNEA

“TRILATERALA” DE LA G.D.S.

□ Odată trecute entuziasmele și decepțiile lui 1990 și 1991, multă lume s-a întrebat ce rol mai joacă în societate Grupul pentru Dialog Social. În povida revistei “22”, a centrului video, a bibliotecii, activitatea Grupului ca atare părea intrată într-un con de umbră, iar importanța lui – mult diminuată. Iată însă că o întâlnire ca aceea de pe 10 februarie la sediul din Calea Victoriei 120 ar trebui să modifice această apreciere. A fost vorba, de fapt, despre o întâlnire “trilaterală”: membri ai relativ nou înființatei Societăți Române de Economie (SOREC), membri ai Grupului pentru Dialog Social, precum și: Andrew Bache, ambasadorul Marii Britanii, Ulrik Helweg-Larsen, ambasadorul Danemarcei, Jan Hellemans, ambasadorul Belgiei, Coen Stork, ambasadorul Olandei și Paolo Trabalza, consilier al ambasadei Italiei.

Invitați din partea SOREC au fost de marcă: doi viceguvernatori ai Băncii Naționale – d-nii Emil Ghizarie și Vlad Soare – dl. Dan

Pascariu, președintele Băncii Române de Comerț Exterior, dl. Răzvan Temeșan, vicepreședintele aceleiași instituții, dl. Dan D. Popescu, consilier al ministrului Finanțelor, economisti cunoscuți pentru contribuția lor la elaborarea programului de reformă în varianta guvernamentală sau în cea a opoziției, precum d-nii Vasile Pilat, Ilie Șerbănescu, Varujan Vosganian, Virgil Stoeneșcu, Ulm Spineanu, Eugen Dijmărescu și, last but not least, dl. Daniel Dăianu, președintele Societății și consilier guvernamental al Băncii Naționale. E de menționat și faptul că din același SOREC mai fac parte d-nii Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale, Mișu Negrițoiu, ministru de stat, și Theodor Stolojan. N-au lipsit, pe de altă parte, nici parlamentari, precum dl. Călin Anastasiu (PAC) sau dl. Bogdan Teodoriu (FSN).

Circumstanțele întâlnirii au fost date de luptă tot mai acerbă între o tendință conservatoare din guvern și din partidul de guvernămînt, ce

tinde la blocarea reformei prin măsuri centraliste și administrative, și o tendință reformistă – prezentă și aceasta în guvern, în special prin dl. Mișu Negrițoiu, bine reprezentată de asemenea în mediul bancar, desigur și în mediile opozitiei, dar și, poate, printre unii membri FDSN. Cum se vede, confruntarea simplistă Putere-Opoziție nu exprimă complet ceea ce într-adevăr se întimplă în momentul de față.

De fapt, SOREC, prin “bancherii” și economiștii săi, a transmis un mesaj lipsit de orice echivoc celor ce nu înțeleg sau nu vor să accepte reforma: venit din partea unor oameni a căror competență nu este pușă de nimene la îndoială și rostit înaintea ambasadorilor străini amintiți, mesajul are o mare greutate, iar ignorarea sa va antrena o răspundere imensă. Tendința centralist-populistă a fost criticată și respinsă fară drept de apel.

□ Primele intervenții ale invitaților SOREC au dorit să preciseze motivele esentiale ale eșecurilor de pînă acum ale reformei, cit și semnificația particulară, de răscrucă, a momentului în care ne aflăm. Problema principală – a spus dl. Dăianu de la început – constă în riscul ca politica să devină potrivnică intereselor fundamentale ale tranziției. Aceasta s-a întîmplat, într-o anumită măsură, și pînă acum; după părerea d-lui Ilie Șerbănescu, s-a practicat la noi “un gradualism

prost înțeles și prost făcut”. De exemplu, s-au liberalizat prețurile, fără liberalizarea concomitentă a cursului de schimb al leului, consecință previzibilă și prevăzută de altminteri fiind inflația galopantă. Lucrul cel mai grav însă, în momentul de față – a arătat acelaș vorbitor – sunt intențiile centraliste ale guvernului: punerea sub control a comerțului exterior, confiscarea de factă a unui procent important din valuta societăților comerciale ori impunerea contului bancar unic, act comparat de domnia sa cu o “legare de glie”. Pentru dl. Varujan Vosganian, “răul” din economia românească constă în primul rînd în “criza proprietății”, altfel spus, în neclaritatea relațiilor de proprietate, ceea ce produce ineficiență, dezinteres, delapidare, corupție. “Politica” a fost și de această dată criticată, cerindu-i-se să devină “un vector proiectiv”, contribuind deci la mersul reformei și nu stopindu-l.

□ Pentru puțină vreme, politicienii au avut și ei cuvîntul: răspunzînd unei întrebări a reprezentantului diplomatic al Marii Britanii, Andrew Bache, dl. Călin Anastasiu a admis că există discuții “informale” între unii reprezentanți ai opoziției și ai FDSN, în vederea unei eventuale restrukturări guvernamentale sau a sprijinirii programului de guvernare ce urmează să fie foarte curînd prezentat în Parlament.

VENIMENT EVENIMENT EVENIMENT EVENIMENT EVENIMENT EVENIMENT EVENIMENT EVENIMENT

MINISTERUL CULTURII ÎN OFENSIVĂ

Tendința actualei puteri de centralizare a structurilor administrative se face resimțită și în Ministerul Culturii. În februarie 1990 au fost înființate prin decret Comisia Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice și Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor ca instituții autonome, finanțate de la bugetul statului prin intermediul Ministerului Culturii. Comisiile, formate din personalități științifice și culturale, au ca organe executive Direcția Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, respectiv Direcția Națională a Muzeelor și Colecțiilor. Cele două direcții au o dublă subordonare: din punct de vedere științific se subordonează comisiei omonime, iar din punct de vedere administrativ Ministerului Culturii.

Noua conducere a Ministerului nu mai poate accepta prea largă autonomie a acestor instituții, dar nici nu le poate desființa sau integra fără a stirbi aparențele democratice. A găsit însă o altă soluție: dublarea atribuțiilor prin înființarea în cadrul Ministerului a unui Departament pentru Protecția și Valorificarea Patrimoniului Cultural Național (care a și găsit un sponsor în persoana d-lui Corneliu Vadim Tudor). S-a ajuns astfel la paradoxala existență a două structuri care au același obiect de lucru, amândouă finanțate de Ministerul Culturii, una internă, cealaltă independentă. Devine evidentă intenția de a o face inutilă pe cea din urmă, ca prim pas spre desființarea ei.

La conferința de presă organizată vineri 12 februarie de Ministerul Culturii, era așteptată anunțarea noului director al Direcției Naționale a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, în persoana d-lui profesor Andrei Pippidi. Conform procedurii în vigoare, acesta este numit de către ministrul Culturii la propunerea comisiei respective. Interesul ziariștilor era justificat de eventualele obiectii la adresa orientării politice a d-lui Pippidi. Participanții la conferință – d-nii Mircea Tomuș, secretar de stat, și Ioan Opris, director general al nou-inființatului departament, director al Muzeului Cotroceni – nu cunoșteau problema, numirea d-lui Pippidi nefiind de competența lor. Scopul conferinței de presă se pare că a fost doar anunțarea înființării departamentului în cauză. În ce privește validarea d-lui Pippidi și viitorul Direcției Naționale a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, rămîne să așteptăm hotărârea ministrului Golu. (OANA ARMEANU)

COMUNICAT

Monumentele istorice din țara noastră au fost agresate în ultimele decenii prin măsuri ce s-au înscris într-un proces general de stergere a memoriei, de înălțare a rădăcinilor, a tradițiilor, a mărturisitorilor adevăratei noastre istorii.

După desființarea din 1948 a prestigioasei Comisiei a Monumentelor Istorice, și mai tîrziu, în 1977, a Direcției Monumentelor Istorice, cu părăsirea a peste 100 de sanctiere deschise și împărtășirea specialiștilor și muncitorilor calificați, au fost lăsate în paragină numeroase biserici și mănăstiri, palate și conace, neașezuite exemplare de arhitectură populară. Distrugerea, căreia i-au căzut victime în trei centre istorice, cartiere și sate, a dezonorat țara și a amenințat identitatea spirituală a poporului român.

Îndată după decembrie '89 s-a reființat, prin Decretul nr. 91 din 5 februarie 1990, Comisia Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, ca instituție autonomă, neguvernamentală, multidisciplinară, împreună cu organul său operativ, Direcția Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice. Importanța monumentelor a fost corect apreciată cînd acestei Comisii i-a dat putere de decizie, calitate confirmată de legi ulterioare. Președintele Comisiei fiind numit personal de Președintele țării și lista membrilor fiind validată de Ministerul Culturii. În aceste condiții,

Comisia și Direcția au început acțiuni concrete de organizare a structurilor în teritoriu, legislație, evidență, protecție și restaurare a monumentelor.

Bugetul pe anii 1990-1992, care reprezintă numai o parte neființmată din procentul de 0,33 % alocat culturii, a fost cu totul insuficient pentru nevoile monumentelor și va fi drastic redus în continuare, după cum s-a afirmat. Comisia Monumentelor constată că Ministerul Culturii, al cărui sprijin este firesc să-l aibă și împreună cu care coordonează activitatea Direcției Monumentelor, începe o ofensivă de centralizare a structurilor administrative, pusă în mod explicit sub semnul politicului.

Comisia înțelege să-și afirme încă o dată preocupările strict profesionale, străine de orice partizanat politic, care nu poate fi decît dăunător monumentelor.

La 5 mai 1990, Comisia a depus un proiect de lege pentru domeniul specific al monumentelor, care de trei ani de zînu a fost luat în dezbatere. Față de apariția recentă a unei Hotărâri a Guvernului (nr. 811/28 decembrie 1992), care ignoră existența Comisiei și a tuturor actelor normative care o recunosc, Comisia a solicitat Ministerului o reglementare a raporturilor dintre Comisie, Minister și Direcție, dar nu a obținut nici un răspuns. Ministerul nu a ținut pînă acum seama de propunerea avansată de Comisie la 27 ianuarie 1993, pentru numirea noului director al D.M.A.S.I. În Minister au apărut structuri paralele care riscă să dubleze atribuțiile Direcției și să se



Gabriel Andreeșcu, Thomas Kleininger,
Daniel Dăianu



Vasile Pilat



Varujan Vosganian



Virgil Stoenescu



Dan Dumitru Popescu



■ Momentul culminant al întîlnirii l-a constituit, indiscutabil, "intrarea în scenă" a "bancherilor". Dl. Dan Pascariu a început prin a respinge unele critici, după care bâncile comerciale de stat ar fi subordonate Bâncii Naționale. Imediat însă a trecut la contraatac, invinind guvernului de încercarea de a obține, prin măsuri administrative, ceea ce, lipsit fiind de o politică economică coerentă, nu poate realiza prin măsuri specifice economiei de piață.

După ce dl. Ghizarie a arătat că sectorul bancar este unul dintre cele mai dinamice din economia românească post-comunistă, a intervenit dl. Vlad Soare care, să spunem așa, a pus punctul pe "i". Și dînsul a început prin a critica încercarea guvernului (sau, mai exact, a unei părți a acestuia) de a rezolva problemele prin măsuri administrative, ca de exemplu impunerea contului unic pentru agenții economici. Nu asemenea măsuri, ci doar stimulele pot da un impuls economiei. De exemplu, rata de schimb leu-dolar și păstrarea valutei la agenții economici s-au dovedit a fi stimulente eficiente care au condus, în numai patru luni, la acumularea în bâncile românești, pe diferite conturi, a 1.200.000.000 dolari. Faptul a fost ținut secret, dar, nu de mult, guvernul (sau unii miniștri) l-a aflat și a dorit să folosească aceste sume pentru finanțarea importurilor de energie și de cereale, preconizând o confiscare parțială a valutei cu schimbarea sa

in lei și făcind pe plac, în acest fel, și întreprinderilor falimentare de stat. Efectul – de așteptat – a fost o imensă fugă de capital, astfel incit, în numai o lună, lichiditatele din bâncile românești s-au redus la 500.000.000 de dolari, restul ajungând în străinătate. Piața de devize este în prăbușire, numai așa-nu-miții "desperados" – spunea dl. Soare – mai vînd valută. De fapt, ceea ce anumite persoane din virful Puterii ignoră este importanța covîrșitoare a factorului psihologic în sectorul bancar. Nici nu funcționează în lipsa încrederii, iar aceasta este imposibil de obținut sau de menținut dacă regimul valutar și, în general, legile se schimbă de mai multe ori pe an. Degeaba vom avea – a spus domnia sa – legi liberale în privința investițiilor străine, de exemplu, dacă, pe de altă parte, va lipsi continuitatea legislativă și coerenta programului.

■ Ceea ce a apărut tot mai evident către sfîrșitul întîlnirii este că nu programele bune și

coerente lipsesc. Dl. Mișu Negrițoiu are deja un asemenea program, la care mulți dintre cei de fată, și mai cu seamă dl. Vasile Pilat, și-au adus o contribuție decisivă. Așa cum dl. Dăianu dar și dl. Pilat arătau, problema este, mai intîi, dacă programul Negrițoiu va deveni program guvernamental, deoarece mulți miniștri și în special cei din FDSN îl sunt ostili, fie pe fată, fie prin modul lor de gîndire. Apoi râmine de văzut dacă programul va fi votat de Parlament și, în sfîrșit, poate cel mai greu pas, dacă ostilitatea birocrației și a aparatului ministerial și administrativ, recent instalat de FDSN, nu îl vor lăsa literă moartă. În orice caz, FDSN pare a fi tot mai scindat într-o aripă reformistă, cu care se poate discuta, și o aripă conservatoare, incapabilă fie și să înțeleagă sensul economiei de piață, și caracterizată – spunea dl. Dăianu – printr-o deconcertantă ignoranță.

Ne aflăm, aşadar, la o răscrucă. Iar dacă programul Negrițoiu nu va trece, dacă măsurile administrative

și centraliste ale executivului privind sectorul bancar se vor concretiza, ne râmîne totuși speranță – exprimată de dl. Thomas Kleininger – că există deja în România un grup de economisti și de "bancheri" – mulți dintre ei remarcabil de tineri – capabili, cu o conducere politică realistă, să scoată economia din impas.

P.S. La două zile de la discuția mai sus relatată, inițiatorii proiectului de confiscare a valutelor au cedat. Guvernatorul Bâncii Naționale – nota bene: și el membru al SOREC – a anunțat impasibil la TV că regimul valutar nu se va schimba și că agenții economici râu platnici vor fi penalizați cu dobânzi crescute. Dl. Văcăroiu nu a apărut pe post. Putem doar bănuia la ce fel de presiuni a fost supus din partea bâncilor, a instituțiilor internaționale de credit și a unor guverne dispuse să ajute România numai în anumite condiții. SOREC a cîștigat o bătălie dificilă, chiar dacă nu încă războiul. A contribuit oare la această victorie și "trilaterală" de la GDS?



Radu Filipescu



Mihai Șora



Andrei Cornea



Portret de... Grup

Fotografi de GINA MARIN

VENIMENT EVENIMENT EVENIMENT EVENIMENT EVENIMENT EVENIMENT EVENIMENT

substituie Comisia. Deciziile în acest domeniu trebuie însă să aparțină unui organism științific, bazat pe competență profesională, și nu pe criterii politico-administrative.

Comisia, care are în grija o avuție națională de care sunt interesate în egală măsură numeroase organisme internaționale, găsește de cuvință să semnaleze instituțiilor implicate, Parlamentului și opiniei publice o situație care îl inspiră o adâncă îngrijorare. Nefiind crederea Comisiei este îndreptățită de faptul că pagubele irreparabile suferite în trecut de patrimoniul arhitectural au fost posibile cu complicitatea funcționarilor Consiliului Culturii. Considerăm că singurul garant al unei politici echilibrate de protecție a monumentelor poate fi doar Comisia, continuatoarea unei tradiții și experiențe seculare.

În consecință, cerem:

1. Reglementarea, conform Decretului nr. 91, a raporturilor dintre Comisie, Minister și Direcție;
2. Analizarea de către Parlament, în regim de urgență, a Legii Monumentelor, propusă de C.N.M.A.S.I.;
3. Confirmarea propunerii de numire a prof. A. Pippidi ca director al D.M.A.S.I.;
4. Întărirea autoritatății decizionale a Comisiei ca organ independent.

COMISIA NAȚIONALĂ A MONUMENTELOR, ANSAMBLURILOR ȘI SITURILOR ISTORICE

"Imaginea sindicatelor în mass-media"

După modelul sindicatelor occidentale, a luat naștere Institutul de educație, informare și practică sindicală, la inițiativa d-lui Mircea Popa, șeful Departamentului de analiză și politică sindicală al Confederației Frâția, în prezent și președinte al Institutului. Institutul își propune să preia o importantă parte a demersului doctrinar al sindicatelor, să le asigure o bancă de date, să formeze lideri sindicali, menținându-și în același timp autonomia nu numai față de guvern și patronat, ci și față de sindicate, pentru a nu deveni o secție de propagandă a lor. Finanțarea a fost asigurată pentru primele trei luni de activitate de către Grupul financiar al d-lui Cataramă (Noul Partid Liberal), iar consulting-ul de către dl. Ciumara, directorul Institutului Național de Economie.

Un prim simpozion cu tema "Imaginea sindicatelor în mass-media" a fost organizat de Institut în ziua de 9 februarie 1993. Liderii sindicali prezenti au reproșat reprezentanților presei interesul pe care-l arată față de amănuntul senzațional și trecerea sub tăcere a problemelor cu adevărat importante. În ciuda însă a "trădărilor" presei, preocuparea sindicatelor pentru dialogul cu mass-media rămîne constantă. (OANA ARMEANU)



Coen Stork – ambasadorul Olandei la București – vernisind expoziția cARTE Amersfoort, Olanda



Masă rotundă pe tema cărții-obiect ținută în expoziție



**□ De ce urmărește
FDSN subordonarea
Băncii Naționale?**

Domnule Dăianu, sănseți unul dintre cei mai buni economisti în momentul de față. Sănseți președintele unei recent înființate Societăți române de economie. În același timp, aveți o funcție importantă în cadrul Băncii Naționale Române. Ce faceți de fapt dvs. în această instituție?

Un economist-șef, într-o bancă în care există o asemenea poziție, funcționează precum un "cap lippede" la o revistă. El are atribuții pe linia fundamentală politicii promovate de BNR în cazul de față, asigură suportul intelectual pentru decizii conducerii băncii.

În ultimul timp se assistă la o ofensivă a FDSN împotriva BNR și în general împotriva băncilor. Vreau deci să vă întreb dacă este vorba de a schimba niște oameni cu alții, devotați acestui partid, sau este vorba de o ofensivă cu un scop instituțional, adică de subordonare a băncii partidului de guvernămînt?

Sunt mai multe planuri în care se poate purta această discuție. În primul rînd, este vorba despre o viziune diferită asupra naturii și a ritmului schimbărilor în societatea noastră. Apoi, sănseți interese de partid care concură la plasarea unor persoane loiale, atașate formății politice respective, în poziții-cheie. Să se poate vorbi chiar de interese individuale sau de grup. De aici rezultă această mișcare de amploare, care – cel puțin așa am simțit eu – a urmărit o modificare evident de natură instituțională, deci subordonarea Băncii Naționale Române, ca instituție, guvernului, politiciei guvernamentale. Iar pe de altă parte, se încearcă înlăturarea unor persoane considerate indezirabile de către FDSN. Să vorbit foarte mult de înlăturarea guvernorului, de înlăturarea d-lui Dan Pascariu din fruntea Băncii Române pentru Comerț Exterior. Au fost întîpte personaje-cheie, oameni cu suprafață atât intelectuală, cît și cu influență în lumea bancară și nu numai.

Totuși, aș putea să răspundeuți mai precis, adică să deosebiți mai clar între aceste două planuri fundamentale? Din programul FDSN, cel puțin, rezulta evident o tendință de a închinde foarte mult ritmul reformei, ceea ce poate să presupună desigur subordonarea BNR guvernului, pentru ca banca să poată produce bani cu care să fie subvenționată industria cind nu funcționează. Deci,

Sistemul bancar al României la răscruce

**-interviu cu DANIEL DĂIANU,
realizat de ANDREI CORNEA -**

ceea ce vreau eu să vă întreb este dacă nu cumva în spatele manevelor personale nu este și o astfel de strategie?

Fără discuție. Atunci cind am vorbit despre viziunea Guvernului asupra transformării în România acest lucru l-am avut în vedere. Este evident că viziunea dominantă în cadrul echipei guvernamentale – pentru că aici se poate vorbi de două viziuni – a prevalat, și sper să nu prevaleze în continuare, în dauna unei alte viziuni promovate de oameni precum Mihail Negruțoiu, Vasile Pilat, Mircea Coșea, Costea Munteanu, Aurelian Dochia. O tîntă a fost Banca Națională, subordonarea acesteia. Subordonare care, în condiții de acum, ar fi mai mult decit nefastă.

E vorba de o tendință dominantă la nivelul Guvernului sau la nivelul partidului de guvernămînt?

Acest guvern nu se află, desigur, într-o relație total izomorfică cu formăția politica. Asta în mod cert, pentru că detectăm accente și opinii diferite. Dar este clar că acest guvern, indiferent de ce vor componentii echipei guvernamentale cu titlu individual, trebuie să exprime viziunea și dorințele formății politice dominante. Deci această disociere – echipă guvernamentală-formație politică – este o distincție cu valoare operațională limitată. Sigur, săr mai putea ridică o altă chestiune: în ce măsură FDSN, ca formație politică, are o structură de monolit, care va fi dinamica acestei formații politice, dacă nu se confruntă opinii și înlăuntrul acestei formații? Dar întrăm într-un domeniu al speculației. Evident, există o viziune diferită asupra reformei. Este suficient de ilustrativ numai faptul că guvernarile Roman și Stolojan sunt considerate eșecuri mari de către FDSN. Să atunci sigur că întrebă: dar cum vrei să continui transformarea în România de vreme ce nu numai că pui sub semnul întrebării, dar condamni chiar guvernarile precedente? Care sunt elementele de continuitate?

Lucrul este cu așt Mai ciudat, cu cît aflu că FSN pregătește un material din care se vede că din cele circa 50 de legi pe care actualul guvern le înaintează acum Parlamentului și cu care se laudă, cea mai mare parte reprezentă vechi proiecte ale guvernelor anterioare, Roman și Stolojan, prea puțin amendate.

Acesta ar fi, să spunem ironic, un element de continuitate: preluarea din desaga celorlalte guverne a unor proiecte de lege.

Dar revin asupra ideii că independența Băncii Naționale, în condițiile României, este necesară. Există circumstanțe în care ea nu se impune, deși se poate observa o tendință de acest tip în spațul european: foarte multe bănci centrale urmăresc să funcționeze pe modelul Bundesbank-ului. În Rusia lucrurile stau diferit: acolo s-a dorit o subordonare a băncii centrale tocmai pentru că ea să nu tipărească bani. Deci situație inversă față de cea de la noi. Deci în anumite condiții este minat de dorința de a lovi în independența băncii centrale pentru că acțiunea acesteia este distructivă din perspectiva ansamblului politicii economice, dar există și o situație diametral opusă, în care trebuie să te luptă pentru independența băncii naționale, pentru că există un curs al politicii economice care sugerează că pericolul hiperinflației se actualizează.

**□ Există și "realiști"
în Guvern**

Din cîte am avut noi, cei din afară, impresa, acest atac al FDSN a început viguros dar a fost dacă nu stopat, în orice caz amintat. Au contribuit probabil și presunțile Fondului Monetar Internațional, situația economică proastă, chiar și seceta, poate, care va presupune un nou împrumut. S-a vorbit însă și despre un rol moderator al președintelui Iliescu. Este lucrul acesta adevarat?

La Băncă Națională a avut loc o întîlnire, la care nu am participat. Dar ceea ce a fost evident pentru mine, și cred că și pentru opinia publică, este faptul că după această întrevedere, cel puțin atacurile vizibile au fost mult atenuate. S-a vorbit chiar de un armistițiu pe o perioadă, impuls de faptul că delegația FMI era la București. Deci, sigur că pe această linie de raționament se poate trage ușor o concluzie: că Băncă, ca instituție, a fost sprijinită de președinte în această confruntare. Cred însă că mai este vorba și de altceva. Cred că personaje importante din cadrul FDSN și-au dat seama de fapt de consecințele gesturilor lor îndreptate împotriva Băncii.

Aveți nume?
Unele dintre aceste personaje nu aveau nevoie să-și dea seama. De exemplu, Adrian Năstase, Mircea Dan Popescu sunt oameni care își dau seama foarte bine de situația internă, de situația



Andreotti (care era ministru datoruncii) a avut transparentă, nu ar fi incint Germaniei. Deținuta europeană semnul întrebă multe. Economia în creștere. Este redusă părticipării politiciilor ecografoare, preadministrația anunță lucruri toare, și ales perspectiva să legate de nouă încheie corespunzătoare, și legată de un nou ordinări, pen formulezi o posibilă stocă cind se în lume, cind puțin prin pris-

INTER
SĂPTĂ

putere economică nu mai vorbim de reformare a dacă ne gîndim consistență un este dată de vînătoare foarte răspunderii pe politicii de la noi

□ Socie

Revenind la vreau să vă întrebat. Societății Române reuneste niște remarcabile de unor partide și diferențe, nu a reprezentă în coexistență eficace tendințe populiste.

Indiscutabilă dorință a noastră pentru că noi ar această societate luni ale lui '90 (Institutul Ron Intreprindere) unor învățări am considerat avem o prezență bătătoră publică moment critică, grăbit înfințarea României de Ecocism că sunt pe reformă, iar Societatea Economică, prin poate alătura articulare a operei pentru sprijinire

dacă nu mă înseamnă. Externe al Italiei o remarcă foarte în sensul că Italia arată de reunificarea și, chiar și construcția este pusă sub îndemn. Conflictul sănătosu și mondial se află rotectionismul este cistă o disponibilitate pentru coordonarea inomice – doavă imile decizii ale lui Clinton, care i deloc imbucurădăcă privim din înselor cu negocierile tratat GATT să se înzătoră și conveatoată lumea. Este ționalism economic și peste tot. Pe de există lideri politici înținuți. Sigur că în amenii politici din răspundere extrăzu că una este să litică economică în asezate și altceva edistribuire puterea națională Europei, cel mai distribuției de

Cumva această Societate Română de Economie a fost gindită și ca o contrapondere la Asociația Generală a Economiștilor Români, din care fac parte d-nii Bărlădeanu și faimosul N. N. Constantinescu?

Ei și colegii de-a mei am fost nemulțumiți nu numai de o anume viziune, în accepția lui Schumpeter, asupra transformării. Au fost mai multe lucruri care ne-au deranjat la AGER: vizionarea asupra a ceea ce s-a întîmplat în România în ultimii 45 de ani, o proiecție asupra a ceea ce ar trebui să se întâmple în România în continuare și, de asemenea, faptul că s-a vorbit în numele economiștilor din România. Raportul prezentat la conferință după ultimul congres al AGER, prezentat de academicianul N. N. Constantinescu, prin modul în care a fost prezentat în mass-media, a sugerat că acest referat ar exprima punctele de vedere ale economiștilor din România. Această pretenție de a reprezenta economiștii din România ne-a deranjat. Dar societatea noastră s-ar fi înființat oricum.

□ “În ’78

mi-am dat demisia din acea instituție”



Domnule Dăianu, trebuie să vă pun și o întrebare neplăcută. Au circulat tot felul de relatări în presă, dintre care cea mai cunoscută este cea a lui Liviu Turcu, privitoare la rolul pe care l-ați jucat în Securitate, în Direcția de Informații Externe. De fapt, problema nu e, după mine, că ați făcut parte un timp din această direcție. Problema este dacă ați spus adevărul atunci când ați prezentat biografia, dacă nu ați mai colaborat în continuare cu diverse “agenții oculte” și dacă nu credeți că aparține unor astfel de relatări acum are vreo legătură oarecare cu toată această luptă subterană și mai puțin subterană care se duce pentru cîștigarea unor poziții pe plan economic?

Ca să vă răspund la prima parte a întrebării: în ’78 mi-am dat demisia din acea instituție, deci din

de zile. Nu pedepsești un om zece ani, deci tot deceniul anilor ’80...

Deci ați avut probleme în anii ’80?

Nu este vorba numai despre probleme. Este vorba că prin ieșirea (prin ’78) dintr-o instituție din care într-adevăr nu se ieșea la cerere, am dezavuat o activitate. Opiniile mele erau cunoscute. Nemulțumirile mele erau manifeste. Am profitat de un moment favorabil pentru a ieși. Ce aș putea să vă spun? Să vă spun că în cartea mea de muncă scria clar acest lucru? Că atunci cind se dorea protejarea unui om, menținerea lui în structură și se crea o legendă? Ceea ce nu a fost cazul meu. Că a fost o perioadă în care mi-am căutat de lucru... Nu mi-a fost ușor. Să am făcut-o la 26 de ani, deci la început de carieră profesională și nu prin răminere în străinătate; în plus, într-un moment (1978) cind nu se putea vorbi despre prăbușirea sistemului comunista într-un viitor prefigurabil.

Atunci, putem vedea în aceste atacuri apărute acum o manevră? Ele au apărut și împotriva lui Mișu Negrițoiu, după cum știi, care e considerat a fi figura reformistă din Guvern...

Mi-e greu să spun despre ce este vorba. Sunt semne de întrebare. Să de ce prin filiera Liviu Turcu? N-aș vrea să mă lansez în speculații, dar dacă ne gindim și la faptul că generalul Pacepa tot în acea perioadă a fost și el prezent în paginile Evenimentului zilei, sigur că putem crea tot felul de scenarii despre cine și în ce este interesat. Am și eu unele explicații, dar nu știu dacă interesează publicul. Ce pot să vă spun, este că aceia care au citit ceea ce am scris eu nu în ultimii trei ani, ci în ultimii 15 ani, își pot forma o părere cu privire la persoana mea. Oricât ar părea de incredibil, dar astăa s-a întîplat: mi-am dat demisia dintr-o instituție de unde era foarte greu să-ți dai demisia, mai greu decât a-ți da carnetul de partid. Mi-am asumat riscuri și nu mi-a fost deloc ușor. Am fost pedepsit “cum se cuvine”.

□ “Dacă ești independent, tăi se spune să taci”

Pentru că tocmai veneți de la o întîlnire cu FMI, care este situația? Este o îmbunătățire a atmosferei, o redobândire a creditului?

Creditul mare va putea fi obținut prin modul în care politica noastră va fi formulată în continuare.

Faimosul program de guvernare...

Sigur că da. Faptul că echipa FMI găsește interlocutori agreeabili la București, fie în discuțiile pe care le are la Banca Națională, fie cu reprezentanți din alte ministeri nu este suficient pentru a insufla încredere în cursul politică economică. Ei vor veni din nou în martie, apoi în iunie. Dacă depinde foarte mult de ceea ce se va întâmpla în continuare.

Si deci, probabil, în primul rînd de programul de guvernare.

Vă mai da un exemplu. La noi multă lume spune că România are o situație particulară: exceptiunalismul anilor ’80, dezechilibre mari structurale care particularizează România și implicit politica noastră economică. Ceea ce ar însemna că organisme internaționale, cei cu care conlucrăm și care ne sprijină finanțar, să fie mai inteligenți, mai flexibili față de modul în care noi revendicăm sprijin. Dar și Rusia are mari probleme, probleme mai mari decât ale noastre.

E și mult mai mare!

Uitați-vă la ce au făcut rușii, în poftida unor restricții mult mai mari! Deși a plecat Gaidar și a venit Cernomirdin, alături de Cernomirdin a venit și Fiodorov, de la Banca Mondială. Fiodorov, are unele accente noi față de Gaidar, dar este la fel de hotărît în a continua cursul unei politici economice. Au fost păstrați și oameni în poziții-cheie și oameni care prin calitățile lor umane conferă încredere procesului de formulare a politicăi economice. Spun acest lucru pentru că într-o asemenea perioadă critică, cu mulți factori aleatori, cu multă neîncredere din partea populației, cu o structură a drepturilor de proprietate deloc bine conturată, cu o economie care poate fi privită ca o

calitatea oamenilor care pot confi politicii consistență și consecvență este discutabilă, prin faptul că oamenii buni sunt o cantitate mică, sunt puțini. De aceea nu-ți poți permite jocuri politice extrem de costisitoare pentru interesul public definit pe termen lung. Se poate ajunge într-o situație în care orice formă de guvernare, cu foarte mare greutate ar putea scoate „mașina din sănătate”. De aceea am vrut să dau exemplul Rusiei. Noi suntem într-o situație dificilă, pentru că privatizarea – deși avem un cadru legislativ – este lentă, avem un flux de investiții frav. Nu suntem investiții directe, iar investițiile directe sunt vitale pentru economia românească, pentru că procesele de economisire și investiție internă sunt atât de slabe, incă avem mare nevoie de complementul extern. Iar acest complement extern este important nu numai pentru că ar trebui să suplimească lipsa de investiții interne, dar ar contribui în mod decisiv la restrucțuirea și privatizarea economiei. Într-un fel, suntem într-o situație de „cerc vicios”: investițiile externe nu vin pentru că mediu este percepță ca având prea multă incertitudine...

Si cu cît nu vin, cu cît mediu se degradează...

Exact. De aceea este nevoie de o politică economică fermă, clară, care să transmită niște mesaje în exterior.

Ce părere aveți despre primul-ministru? Ca să fac eu un pas, sentimentul – știind că a lucrat la CSP înainte – pe care il degajă în interviuri, în luările de poziție este acela al unui biocrat.

Atunci cind am vorbit despre două viziuni, pe care le putem localiza și înăuntru echipel și structurile guvernamentale, am avut în vedere că una dintre aceste viziuni este în mare măsură prizonieră pattern-ului de gîndire structurat de funcționarea în ceea ce s-a numit CSP. Sau în celealte instituții ale sistemului economiei de comandă. Nu am voie să condamn un om pentru modul în care gîndește, dar pot condamna un mod de gîndire. Sunt mulți oameni, într-adevăr, care așa s-au format. Din perspectiva interesului public, sigur, este pagubos că ei gîndesc așa. Iar maniera de a extirpa un mod de gîndire cind

tatea Română de Economie contra AGER

problemele noastre, și dacă înființarea de Economie, care crește economice” la noi, apărind informații politice reprezentate și nu continuare o anumită ce împotriva unor, să le spunem.

1. Dincă de o stră mai veche – a dorit să înființeze încă din primele și a apărut IRLI

în pentru Libera, care răspundeau iduale le grup –, că este necesar să ță vizibilă în dez- de la noi într-un. Si de aceea am și țarea Societății economie. Noi apre-

ricole mari pentru

iștatea Română de

tot ceea ce face, se

alțior instanță de

inițiilor individuale

și transformării.



Departamentul de Informații Externe, pentru că structural nu șă putem să fac acea activitate. Eu, prin demisia, am dezavuat o activitate.

Mă întrebi că vă intrerup, se zice că nu demisonezi din astfel de instituții.

Dăianu a făcut-o!

Cu alte cuvinte, nu demisonezi în fapt!

Și totuși Dăianu a făcut-o! Dovada că a făcut-o este și tratamentul care i-a aplicat ani-

Nu numai bursa la Stanford am pierdut-o, dar în fiecare an pierdeam patru-cinci invitații în străinătate la conferințe și burse. Se spunea în institut că se primise recomandări directe de a nu mi se semna cererile. Mă băteam cu morile de vînt. Am considerat că aveam datoria morală, față de mine cel puțin, de a face tot ceea ce depindea de mine. Iar doavăa peremptorie a atitudinii mele, ceea ce nu se poate contesta decât de către un om orb și neînțeleptor, este ceea ce am scris.

zonă în care se practică dela-

pidarea pe scară largă...

Da, zona asta “cenuse”!

Oriunde proprietatea nu este bine definită, oriunde “stăpînul” nu este clar conturat, unde obligațiile și drepturile nu sunt bine consfințite – și legal, dar și prin comportamentul agentilor economici – se produce o asemenea delapidare pe scară largă. Într-o asemenea mediu – cu lipsă de transparență – ai nevoie de un minimum de consistență și consecvență în politică economică. De asemenea,

oamenii nu se pot acomoda la schimbare este de-a-i înlocui.

Revenind la întrebarea dvs., cred că am răspuns atunci cind am vorbit despre viziune, care nu trebuie însă legată neapărat de dl. Văcăroiu. Mai grav este că în timp ce ministrii cei mai reformiști nu sunt membri FDSN, deci nu au sprijin politic, ceilalți îl au, fiind membri. Această distincție trebuie făcută în echipa guvernamentală. Dacă ești independent și se spune să taci.

Basarabia (re)intră în atenția opiniei publice românești numai atunci cind se întimplă "ceva" sau cind o cer diferențele interese electorale. Acel "ceva" se numește de data aceasta demisia conducerii Parlamentului de la Chișinău și iminența referendumului. Analizând din interior lucrurile – deși o vizită de numai trei zile la Chișinău este departe de a permite aprofundarea fenomenelor –, demisia "grupării Moșanu" pare a avea două motive: oprirea referendumului și împiedicare desfășurării actualului Parlament, ce ar fi fost urmată de convocarea unei Adunări Constituante, eventual prin decret prezidențial, ceea ce în condițiile date ar fi echivalentul unei lovitură de stat. Pe termen scurt, strategia grupării pare o victorie, dar pe termen lung ea s-ar putea dovedi un eșec, nu atât din prisma "unionismului", considerat în ultima instanță o problemă de timp, cît a posibilului derapaj spre Moscova. Numiresc în funcția de președinte al Parlamentului a d-lui Lucinschi întările suspiciunea că "podul de flori" se va sărbători în viitor la granița cu Rusia. Desigur, este prematur să facem afirmații definitive – la alegerea d-lui Lucinschi au subscris pînă și frontiștili –, ultimele sale declarații fiind în sensul unei integrări economice cu România. Dar și în această privință interesele par și fi divizate. Agrarienii, ce au în spate președinții de colhozuri și rusofonii aflați în posturi-cheie, își îndreaptă cu speranță privirile mai degrabă spre CSI decît spre București, în timp ce unii directori de Întreprinderi și unioniștii doresc o privatizare de genul celei din România. Cu toate că ambele tabere par a fi convinse, cel puțin formal, că politica Lucinschi va pastra o diplomatică "echidistanță", stagnarea economică, lipsa unor legi fundamentale, confuzia care plutește asupra statutului Transnistriei și Găgăuziei, planul "regimului juridic special" și al convocării Adunării Constituante nu sint de natură a ne alimenta optimismul. Basarabia este la ora actuală într-o situație gravă, pînă la un nou totalitarism lipsind doar cîțiva pași. De aceea patetismul unor mitinguri și declarații de presă pare în acest context doar un joc frivol.

ANDREEA PORA

Cu trenul spre Est

Accelaratul 215 București-Chișinău, cu plecare la ora 22.15. Trenul Prieteniei moldo-române. Plin de ruși, ucraineni, geamantane, moldoveni, saci, valută. Geamuri afumate, încălzire cu cărbuni, cușete miroșind a generației de călători. "Lenjerie" – o saltea și o pernă jigoase, răspîndind călători. Pături nu se dau, pentru că așa e obiceiul locului în vagoanele rusești. Călătoria spre țara-soră începe să semene cu o expediție în jungla Amazonului. Frig pătrunzător. Opriri lungi și dese. La fumoarul de la căpătul coridorului se discută aprins în rusești. Cîteva cuvinte sunt totuși de circulație internațională: dolar, Sony, video, whisky.

Irina și Serghei, doi ucraineni din Odessa, îmi explică ce frumoasă este viața la ei. Salariul mediu e de 5.000 cupoane, 1 kg. de carne costă 2.500, unul de salam 1.200, pâinea 70-80, benzina 300 litrul... iar pensiile sunt de cel mult 4.000 cupoane.

Se apropie granița, și o stare de nervozitate îi cuprinde pe toți. Se schimbă impresiile, se dau sfaturi... valută și mai bine să n-o declară, la fel și leii (dacă depășesc 5.000), altfel rîști să-ți confiște totul. Cei cîțiva români din vagon sunt priviți cu invidie, pentru ei întîlnirea cu vameșii urmînd să fie oarecum mai simplă. Oricum, toți sunt de acord că sistemul este "împătit" – "ce-i rău să bagă valută în propria țară?". Se aud înjurături la adresa comunismului. În privința asta un consens general ne unește pe toți.

La granița din Ungheni stăm săse ore, dintre care două în zgîltiturile schimbătorului de roți. Vameșii moldoveni, cu iz de Armata a 14-a, răscolec în crunătă bagaje, întrebă de bani, cer declarații, dar nu descoperă mare lucru, doar 11.000 de ruble pe care le confisca de la un rus. Între timp se face tot mai frig, cărbunii probabil s-au terminat, iar toaletele sunt închise.

Un oraș din vremurile ceaușiste

Dacă aș fi ajuns pentru prima oară la Chișinău acum vreo patru-cinci ani, probabil că nu m-ar fi surprins mare lucru. Mi s-ar fi părut un București în care se vorbește rusește. Dar acum... magazine săracioase, cu vrafuri de conserve neatrăgătoare, cozi, lume prost îmbrăcată, nimic privatizat. Un oraș desprins din vremurile ceaușiste. Cîțiva "bișnițari", speriați de eventuala apariție a milii, încearcă să vîndă pe stradă marfă occidentală de mîna sa și aștea. În schimb, traficul cu valută e în floare. În fața "Exchange Office"-ului, figuri cunoscute. Tigani care te trag de mîne: "dolari, mărci, lire". Leii nu



trezesc interesul nimănui, cu atât mai puțin celor de la bancă: "Banii din fostele țări ale Uniunii Sovietice nu se schimbă", mi se spune. La negru, pentru 1.500 lei primești 1.000 ruble sau cupoane moldovenești, dintre care unele sunt false.

Stefan cel Mare, așezat în centrul orașului, privește serios undeva în zare. După cit de încruntat e, nu se poate uita decât spre răsărit. În spatele statuii, la intrarea în parc, grupuri de oameni discută politică. Unirea, demisia lui Moșanu, e bine, e rău, prețurile, corupția, "afacerile Seabeco" în care este amestecat și în generala președintelui Snegur... O mică Piată a Universității. Ideea unirii pare că strică somnul numai cătorva politicieni, pentru restul oamenilor ea este ceva îndepărtat și lipsit de concrețe. Sint însă conștiiență de "dușmanul rus". Pînă una-altă nu vor nici cu unii nici cu alții. Propaganda pentru independență și războul din Transnistria și-au făcut efectul. Rusești vorbesc nu numai funcționari și oficialii, dar și copiii și tinerii. Cînd aud românește, mulți răspund: "Ia ne znau". Sunt momente în care mă simt mai departe de casă decât oriunde în Europa.

Unirea... presei

Caut niște zile românești, dar mi-e imposibil să găsesc. Ca și cărțile, majoritatea sunt în rusește. Mă lămușesc exact care este situația întrînd în redacția cotidianului *Sfatul Țării*, sponsorizat de Parlament. "N-am putea să fim independenți, chiar dacă am vrea" – îmi spune redactorul-sufi adjunct, dl. Stan Horja. O vreme am putut să scriem ce vrem, dar în ultimul timp au apărut tot felul de atacuri. Deputatul Victor Pușcaș a spus că trebuie să fim lichidați pentru că suntem antistatali. Zilele asta sunt sortite să fie proaste, pentru că un ziarist bun nu vine acolo unde e cenzurat și prost plătit.

In Republica Moldova sunt săse zile independente: trei în rusă, sponsorizate de diferite întreprinderi și care exprimă interesele comunității rusești, și trei românești – *Glasul Națiunii*, cu un tiraj de 3.000 exemplare, ajutat din țară de doamna Leonida Lari. *Literatura și arta*, ajutat tot din România, cu un tiraj extrem de mic, și *Tineretul Moldovei*, care a apărut într-o formulă nouă și este

axat pe scandaluri. Tirajul cel mai mare – 10.000 exemplare – îl are *Moldova suverană*, ziar sponsorizat de guvern. Rentabilitatea, ca și independenta, este o problemă, deoarece tipografiile și difuzarea sunt monopolul statului, publicitatea practic nu există și nici cititorii. "Nivelul de cultură al populației este foară scăzut. La sat cîtesc ziare doar 10-15 intelectuali... și avem 13.000 de sate. Restul nu cîtesc. Situația este foarte gravă și din țară nu suntem ajutați mai deloc" (Stan Horja).

Faptul că ziarele românești nu ajung în Moldova (eu nu am văzut nici măcar unul) este o realitate care ar trebui să ne dea de gîndit, în primul rînd nouă, ziariștilor. Așa cum îmi spune și dl. Horja: "Nu există interes în România pentru zona aceasta". Dovada cea mai bună, din punct de vedere al ziariștilor, ar fi faptul că nici o publicație din țară nu are la Chișinău un corespondent permanent.

Un pas spre dictatură

Parcă pentru a demonstra că singele apă nu se face, că politica este aceeași peste tot în spațiul fost comunism – asemenei României, bîntuită în ultimii trei ani de tot felul de scenarii, unele imaginare, altele construite cărămidă cu cărămidă sub ochii noștri –, nici Moldova de peste Prut nu este scutită de acest fenomen. Numai că de data aceasta, "scenariul", un plan secret privind "regimul juridic special" al guvernării preconstituionale în Republica Moldova, capătă tot mai multă concretețe în urma (și în poftă) mișcărilor politice din Parlament. Astfel, desfășurarea actualului Parlament și convocarea unei Adunări Constituante, care să organize referendumul, în fond o lovitură de stat, nu este doar o speculație a unor politicieni și jurnaliști, ci o realitate pe care nu o neagă (ba chiar o susțin) parlamentarii ce milităază pentru așa-zisa "independență" și statalitate.

În "planul secret" se precizează că "regimul juridic special" este necesar, deoarece actualul Parlament este incompetență, neprofesional, epuizindu-și mandatul odată cu proclamarea independenței, și are ca scop oprirea destabilizării, întărirea ordinii sociale și fortificarea statalității. Pe perioada "regimului juridic" se va introduce un moratoriu asupra oricărui acțiuni publice destabilizatoare, vor fi interzise grevele, demonstrațile și orice acțiuni de stradă. Adunarea Constituantă urmează să fie formată din 380 de membri permanenți, cuprinzînd actualii parlamentari (care vor decide să treacă în Constituanta și ale căror mandate trebuie reconfirmate în circumscripții), restul membrilor urmînd să fie aleși, iar din teritoriile unde nu pot avea loc alegeri vor fi trimisi imputernicii. Sarcinile Constituantei vor fi: elaborarea și adoptarea Constituției (deci și articole privind "independență" și "statutul special" al Transnistriei și Găgăuziei), desfășurarea referendumului pentru Constituție, elaborarea legii privind alegerile parlamentare și desfășurarea alegerilor parlamentare.

Pe lîngă această Adunare Constituantă, se prevede înființarea Consiliului de Stat pentru Securitate (C.S.S.) – în frunte cu președintele republicii – care emite decrete și ordonanțe în numele președintelui, coordonează activitatea ministerelor de interne, apărării, securității și de externe, numește și eliberează din funcții membrii guvernului, introduce starea de necesitate, intervine pe lîngă Curtea Supremă pentru a interzice activitățile organizațiilor politice care încalcă "regimul juridic special" și are în subordine Procuratura și Departamentul Controlului de Stat, Radioteleviziunea și Agentia "Moldovapress".

Pentru a asigura convocarea Constituantei, președintele republicii propune Parlamentului proiectul privind "regimul juridic special", iar în cazul în care este respins președintele adoptă legea prinț-un decret, urmînd ca ulterior să se desfășoare un referendum.

Comentariile privind "democrația" unor asemenea măsuri nu-și au rostul, ele fiind dictoriale fără drept de apel, dar dacă vor deveni realitate vor îndepărta Moldova cu ani lumină de orice posibilitate de a se integra nu numai României, dar și oricăror structuri europene. Poate chiar asta se dorește?

"REFERENDUMUL ÎNSEMNA CREAREA UNUI ZID CHINEZESC"

Interviu cu VICTOR NEDELCIUC

deputat în Parlamentul Moldovei

De ce demisia dvs., spre deosebire de a celorlalți, nu a fost acceptată?

Eu cred că demisia mea poate fi considerată admisă, deoarece au lipsit numai patru voturi; de aceea am și depus o cerere oficială de a se considera că prezenta mea în cadrul Comisiei de relații externe incetează.

Care au fost motivele demisiilor? Nu constituie totuși ele o eroare de strategie?

Situația președintelui Parlamentului era în ultimul timp caraghioasă. Practic, orice propunere de-a noastră era respinsă de majoritate, erau blocați demersurile noastre de a se trece la reformă economică, eram atrași în tot felul de discuții sterile cu caracter politic... referendum, CSI... Deciziile Parlamentului erau neglijate de organele executive și chiar de propriile noastre organe, cum ar fi Televiziunea Națională, Agentia Moldovapress. În acestă condiție, nu eram decât un paravan pentru cei care detineau de fapt putere, pentru a demonstra că în Moldova democrația sănătoasă și stabilitate.

Vă referiți la acel "plan secret", la măsurile privind "regimul juridic"?

Da. Materialele recent apărute în presă îmi erau cunoscute. Trebuie să alegem: ori acceptăm să ne menținem în aceste posturi pentru a crede că mai reprezentăm ceva în cadrul puterii sau să avem curajul să dăm alarmă asupra adevarării stării de lucruri și să salvăm acest parlament, care după părerea mea este necesar. Să dacă vreți, a fost o ultimă și disperată încercare de a opri desfășurarea unui referendum și semnarea documentelor CSI.

Să credeți că ați reușit, cu atât mai mult că sunteți la conducerea Parlamentului și venit de Lucinschi, un apropiat al Moscovei?

Foștii comuniști reveniți la putere la toate nivelurile trebuie să-și asume acum obligația de a rezolva problemele, demonstrându-ne nouă că ei pot face ceea ce noi nu am putut. Cred că Lucinschi și echipa lui își vor da seama că trebuie imediată la noi alegeri ar însemna compromiterea lor. Vor trebui să răspundă oamenilor de ce n-au adoptat legea privatizării, a salarizării, a bugetului pe '93, de ce se desfășoară această privatizare ilicită. Organizația în Moldova a unor noi alegeri ar însemna venirea la putere în totalitate a celor care de fapt dețin puterea și care speră că ulterior vor organiza alegeri locale unde să-și monteze oamenii lor.

Majoritatea parlamentară a acuzat frontiștil că au boicotat referendumul, care ar fi adus stabilitate, că de fapt nu se punea problema unirii, ci a independenței și Constituției.

Prin referendum, ruși credeau că vor obține garanții că nu ne vom uni cu România, agrarienii considerau că este o bună ocazie de a împiedica dispariția colhozurilor și trecerea la privatizare ca la dumneavoastră, iar Moscova avea un argument în plus față de imposibilitatea unirii. Răspunsul la referendum însemnată crearea unui zid chinezesc și o orientare spre Est. Plus că a declarat în fața opiniei publice internaționale că îți confirmă independență, pe care oricum nimănii nu î-o pună la îndoială, e o chestiune umilitoare și jignitoare față de propriul tău frate. Credeți că în societate s-ar fi schimbat starea de spirit dacă se desfășură referendumul? Dacă se va merge pe calea democratizării, cred că această populație care este 2/3 românească nu-și va da seama cine este și ce este normal să facă? Referendumul nu soluționează nimic.

Dacă independența reală este ea posibilă?

Noi cind am declarat independența a fost față de URSS și am spus că vrem să ne apropiem de frații. Chiar am spus că este un compromis... Ce înseamnă să fiu independent cind vorbești de relații economice? A trata cu Moscova în probleme economice nu este nimic rău, dar așa cum o fac Estonia și Lituaniană.

Care este în acest context situația economică?

Economia națională se află în mijini foștilor nomencclaturiști la toate nivelurile. Este o economie eminentamente agrar-industrială, unde democrația nu au pătruns deloc și unde nu s-au făcut nici un fel de schimbări. Democrația nu pătruns numai în cîteva ministreri, cum ar fi Ministerul Științelor și Invățământului, Ministerul

Culturii... or, acestea nu au un impact economic.

In Moldova, partidele există deocamdată numai într-o formă embrionară. S-a încercat stabilirea unor contacte cu partidele din România?

In calitatea mea de deputat am avut multe contacte cu oficialitățile din România, dar și cu cele mai importante partide. Am cunoscut programele lor și am vrut să văd cum se receptează ele procesele care se desfășoară la noi. Am vrut să văd ce soluții ni se oferă, pentru că soluția "independență" a fost gândită în exclusivitate în Chișinău. Nu ne-a interesat doctrina unui partid sau altul, ci felul în care ne pot fi de folos. Am încercat să colaborăm cu toate partidele.

Si cu partidul Romană Mare?

Am consultat și acest partid... felul în care privim noi partidele nu este din interiorul României, ci din interiorul Basarabiei. Sistemul desigur atențu la felul în care ele tratează problema minorităților, și drepturile omului...

Unde și găsit cea mai mare receptivitate?

Nu putem spune că am realizat mare lucru, de fapt dinții nici nu dispun de posibilități financiare, puteau să ne ajute cu formularea unor soluții, cu documente... Dar ajutorul trebuie să vină din partea statului, care trebuie să alocă fonduri, să elibereze credite, să deschidă o cale ferată directă Iași-Chișinău, ca să nu pierdem timpul cu schimbările de roți, să găsească o soluție ca presa din țară să vină aici... Iar partidele politice puteau, prin autoritatea pe care o aveau, să insiste pe lîngă organismele internaționale ca problema Moldovei să fie pe agenda zilei, să atragă atenția asupra retragerii Armatei a 14-a, a genocidului din stînga Nistrului, a eliberării detinuților politici, să insiste asupra scutirii Moldovei de plată cotizațiilor, pentru intrarea în diferite organisme internaționale. Din păcate, mare lucru nu s-a facut.

Considerați că evenimentele din Moldova (în general întreaga situație) sunt corecte receptate în țară?

In mod paradoxal, nici persoanele investite cu funcții, nici publicul larg nu cunosc adeverăta stare de lucruri de la Chișinău. De exemplu, presa a prezentat demisia noastră ca pe demisia grupului unionist. Deci că a cîștigat Snegur. Neadevărat. Gruparea Moșanu a fost cea care a participat la smulgerea din fostul imperiu și a ales această doctrină de independență, dar niciodată nu am înțeles să spunem că suntem români și că într-un viitor unirea trebuie făcută, dar nici nu am înțeles să afirmăm independență. Acest lucru nu a fost înțeles.

In privința independenței, se pare că există un adeverat "consens", și nici despre unire nu spune de fapt nimică că nu o vrea, nici chiar președintele Snegur. Se pare că este doar o chestiune de timp...

In ultimele declarații publice de la televiziune, președintele Snegur a spus deschis că el vrea ce vrea poporul, iar poporul nu vrea unire, deci el nu vrea unirea. Lucrările sunt clare. Noi considerăm că problemele atât de gingește, cu atâtă dușmanie în jur, nu este înțeleg să le scoți zilnic pe tapet... Integrarea cu România trebuie să fie treptată. În această direcție trebuie lucrat.

Cum credeți că va fi receptată în Occident numirea d-lui Lucinschi și dacă acest lucru poate duce la o restaurare?

Frontul Popular a subscris la alegerile lui. Atunci cînd toată puterea se află în mîinile foștilor lucrători de partid, rămăsesese o mică oază: conducerea Parlamentului. Acum Occidentalul trebuie să constate că atitudinea lui față de democrație din Est, față de tinerelor partide, a fost una simplistă. Din păcate ei menajează marea putere care este Rusia. Este o lecție dată nouă în interior – pentru că oamenii care au pornit o anumită mișcare au obosit, au renunțat și au creat astfel condițiile favorabile ca nomenclatura să ajungă la putere –, dar și o lecție pentru exterior. Restaurația are loc la noi ca și în alte părți și e normal din moment ce nu am fost susținuti din exterior și dușmanul cu care am luptat a fost prea mare.



"IDEEA UNIRII E COMPROMISĂ CHIAR DE CEI CARE S-AU STRĂDUIT S-O FACĂ"

Interviu cu dl. VICTOR PUȘCAȘ – deputat în Parlamentul Moldovei

Ați fost unul dintre susținătorii referendumului. Însemnă aceasta că sunteți antiunionist?

Dacă referendumul poate aduce pace, stabilitate și nu ne șirbează independență și suveranitatea, atunci îl putem face. Eu am fost pentru referendum la 8 decembrie 1991, cînd s-ales președintele republicii. Situația reală nu este așa cum o socot unii, că milne sau poimine sau peste cîteva luni ne putem uni cu România... Eu am votat în Parlament pentru a trece prin referendum Constituția, s-au pus la vot două articole, nu era vorba de unire, nu să trebuia pușă problema.

Acele articole prevedeau însă independență, deci implicit era un referendum pentru unire sau neunire.

Eu nu socot deloc – așa cum, iată, socotești și Camera Deputaților din România, care ne previne că referendumul este inopportun – că astfel se închide calea spre unire. Conform legii, se poate face un nou referendum peste doi ani, în care să punem întrebarea cu unirea. Dar mai întîi trebuie să devinem independenti, să întărim statalitatea. O mare parte a populației este speriată de ideea unirii și dacă am trece Constituția prin referendum s-ar liniști.

Cum vedeti organizarea unui referendum în condițiile existenței acelor "enclave" – Găgăuzia și Transnistria –, a prezenței Armatei a 14-a?

Este o speculație cînd se spune că din cauza Armatei a 14-a nu putem avea referendum sau alegeri. Acestea sunt măsuri republicane, statale, și dacă într-un colț acolo nu se petrece referendumul, aceasta nu însemnă nimic.

Deci îl vedeti fără Transnistria și Găgăuzia?

De ce? Cînd a fost alegera președintelui, peste 100.000 de oameni din stînga Nistrului au venit încoace și au votat.

Nu consideră că era mai bine ca înțîi să existe legea împărținătorie, care să reglementeze exact postura acestor regiuni, și după aceea să se facă eventual un referendum?

Funcționează legea veche. Se pun probleme liniștirii populației; ei nu cred nici pe Smirnov și nici pe noi. E o speculație din partea unor forțe care vor numai deosebi să ne ducem cu România și din partea altora care vor să ne vîne sub Moscova.

Această independență politică este însă strins legată de cea economică.

Și ce, România ne poate ajuta economic ca să ne rupem de Rusia și să ne întoarcem spre Europa? Însă și România depinde de Rusia, că am fost într-un singur sistem, iar noi facem eforturi să ne integrăm structurile europene, iată conducta de gaz și petrol cu Iranul pentru care ducem tratative. Noi trebuie să ajutăm din toate puterile România să se mențină pe piața din fosta Uniune Sovietică, pentru că are mare nevoie, iar noi prin România să pătrundem în Europa datorită legăturilor ei.

Cum vedeti situația nouă creată prin demisia celor patru din conducerea Parlamentului?

Poate vor mai demisiona și alții care sunt pe aceeași poziție. Dumnealor socoteau că independență promovată la 27 august 1991 este o cale de unire cu România. Acum ei au înțeles că politica lor a suferit un eșec, că ideea nu este susținută de societate, ba chiar este văzută ca un act de sabotare. Ei au impiedicat unele măsuri care puteau ameliora situația. Cînd, pe 8 decembrie, 136 de deputați au cerut convocarea sesiunii extraordinare, dumnealor au impiedicat aceasta. E clar că bună ziua că a fost o încălcare flagrantă a Constituției.

Să înțeleg că noul președinte, dl. Lucinschi, fost prim-secretar al C.C. al

adunăm cele mai lucide minti. Am putea să discutăm proiectul de Constituție, să-l publicăm, și după ce va fi aprobat de Adunarea Constituantă să-l scoatem la referendum. Ce să facem, dacă actualul parlament nu vrea să voteze Constituția? Eu mă închină să voteze ca acum, la alegerea președintelui, dar nu cred. Iată, Frontul s-a proclamat în opozitie.

Si nu e necesară opozitie?

Ba el! Dar Moșanu reprezintă interesele Frontului, Hadârcă la fel, Nedelciuc și Matei sunt în Front. Si tot ei conduc Parlamentul, sunt la putere. Atunci opozitie făță de cine?

Dar dinșii erau în minoritate, oricum nu aveau putere reală.

Si în Parlamentul României există opozitie, dar ea a venit din societate. La noi a fost altfel. Opozitia s-a creat după alegeri. Un grup și-a schimbat direcția și, iată, astăzi opozitie. Ce, Moșanu sau Matei pleau în '89-'90 pentru unire? Nu au mandat de la alegători pentru așa ceva.

Dar dumneavoastră aveți mandat de la alegători pentru independență?

Eu am. Mă duc la mine în circumscripție și totu-i în regulă. El sunt o minoritate care nu mai reprezintă interesele majorității, de aceea eu pledez pentru alegeri pe bază de pluripartidism.

Apropo de partide, sunteți un



împotriva lui și să-i doboare pe toți. Nu-i nici un secret că pînă și agrarienii pun la îndoială necesitatea postului de președinte al republicii. Frontiștii cred că unindu-se acum cu agrarienii, desfințează postul de președinte și pe urmă se întorec asupra lui Lucinschi și Sangheli.

Într-o declarație din "Sfatul Țării" ați făcut referire la convocarea unei Adunări Constituante, la desființarea actualului Parlament, spunind totodată că nu știați de acele documente privind "regimul juridic special", ci de altele. La ce vă referează?

Nu am participat, așa cum greșit s-a înțeles în Parlament, la elaborarea acelor documente privind "regimul juridic special". Mă referă la un document privind posibilitatea adoptării noii Constituții. Vedeti, noi trebuiau, imediat ce s-a destrămat Uniunea Sovietică, să facem alegeri. Dar nu putem adopta legea privind alegerile fără să adoptăm Constituția. Suntem într-o dilemă. Acest parlament nu reprezintă majoritatea populației, mulți au venit în parlament conform vechii legi, susținuți de foarte puțini alegători, de aceea ne-am gîndit la convocarea unei Adunări Constituante, pe care să o pregătim tot în parlament iar dacă acesta nu o aproba și dăm o poruncă președintelui republicii să-o convoace.

După părerea mea, în această Adunare ar trebui să intre într-o parlament, reprezentanții tuturor mișcărilor politice, ai partidelor, ai organelor administrative locale etc.

Dar partide nu prea există și nici o lege a partidelor, cu teritoriile situația este mai mult decît confuză, iar administrația locală este "tot cea veche", adică rusofonă...

Trebuie să ne gîndim foarte mult, desigur, dar după părerea mea principiul trebuie să fie unic, să încercăm să

susținător, un militant pentru Partidul Republican, care se spune că este format din vechele结构uri și este un "partid de buzunar" al președintelui Snegur.

Asta s-a discutat și la Congresul Intelectualilor. Pe unioniști nu-i preocupă partidul comunist, socialist sau separatist, dar e primejdios cel republican. Da, cred că este necesar un partid de centru, care ca perspectivă ar avea independență reală a Moldovei. Cît despre faptul că este un partid de buzunar al președintelui Snegur, să sim serioz... El se bazează pe proprietari, pe pătuță mijloacă și pe cea de virf, pe inteligență...

Deci pe toată lumea!

Pe toți cei care vor independență reală. Nu are însemnatate națională. El va fi cea mai primejdioasă forță pentru cei care vor unirea. Deocamdată el este în fază de înregistrare. Eu cred că și cei din Parlament au înțeles că unirea imediată este un miraj, că trebuie lucrat cu populația. În nici un caz cei care promovează ideea unirii nu trebuie impiedicați, statul nu are dreptul să le interzică. Dar în nici un caz demnitarii statului, cei care primesc salarii de la stat, nu au voie să promoveze ideea.

Considerați că în Moldova există romanofobia?

Este, începînd de la Tiraspol și de la Moscova, chiar și în adîncul populației moldovenești. Eu zic că trebuie să ne cunoaștem mai bine unii pe alții. Alegătorii mei le spun să se ducă în România, să-și viziteze rudele, să vină și cei de-acolo aici. Dar vă spun: anul trecut erau mai mulți adepti ai unirii ca anul acesta. Ideea unirii e compromisă acum de cei care s-au străduit să facă unirea.

Interviuri realizate de ANDREEA PORA



În alimentarea din Chișinău referendumul s-a petrecut deja



ION NEGOIȚESCU SCRISOARE CĂTRE PAUL GOMA

Scumpe și mult stimate domnule Goma

Personal, eu nu fac parte dintre cei care intenționează să emigreze. Prea multe, și în bine și în râu, bucurii și suferințe, mă leagă de țara în care m-am născut și pentru drepturile și gloria căreia strămoșii mei au luptat. Bunicul meu, ardelean, a fost memorandist; tatăl meu, muntean, și-a vărsat singele în râzboiul din 1916. Îar eu mi-am dedicat întreaga existență cercetării și promovării literaturii române ceea ce mi-a adus, cum spuneam, destule bucurii, dar și suferință: operele mele, pe de o parte, și anii de închisoare, pe de altă, stau mărturie. Dacă nu intenționez să emigrez, mă interesează totuși, ca pe oricare om de carte, contactul direct cu mediile de cultură străine. În anul 1968, datorită unui pasaport, am putut călători în diferite țări din Europa occidentală. De atunci însă, toate invitațiile pe care le-am primit, fie de la scriitori străini fie din partea unor cercuri de cultură oficiale din Occident, n-au putut fi onorate, căci nu mi-a dat voie să părăsească temporar țara. S-a mers atât de departe cu această interdicție, încit, prin 1975, cind m-am înscris pentru o excursie prin O.N.T. în Republica Populară Chineză, autoritățile noastre mi-au refuzat pasaportul. De fiecare dată, intervențiile mele la forurile conducătoare ale Uniunii Scriitorilor sau la Consiliul Culturii au rămas fără rezultat. Această interdicție de a călători în străinătate, cu nimic justificată, desigur nu constituie o problemă esențială a vieții mele, o consider totuși, ca om, ca cetățean și ca autor a numeroase cărți publicate, drept o gravă frustrare și o umilință. Mă întreb dacă cei de peste hotare care m-au invitat să-i vizitez ori să particip la reunii culturale internaționale mă mai consideră cetățean liber al unei țări independente?

Ceea ce constituie, în schimb, pentru mine o problemă esențială este starea generală a literaturii române în clasa de față. Am trăit grozavă acelora ani de după 1974, cind cultura noastră a fost silnic despărțită de contextul ei european firesc, valorile tradiției naționale falificate sau chiar respinse și aruncate în urta groapă a

neantului, iar orice efort de creație autentică, supus unei puternice presiuni de instrânrare sau înăbusit în față. Am trăit însă și renașterea aproape miraculoasă de după 1964, cind, datorită unor libertăți acordate, nu numai că marea tradiție românească, în literatură și artă, și-a recăpătat respirația, dar noi generații și-au putut afirma personalitatea pe tărîmul spiritului. Literatura română era în stare să facă un pas înainte, chiar și numai prin cei vreo 5-6 ani de înălțurare a condițiilor vitrage. Dar, din păcate, favorabilitația înflorirei n-a durat, căci din nou condițiile au început să se înăpărasească. Simptomatică, în primul rînd, s-a arătat prigionarea și apoi lichidarea unui nevinovat curent literar ca onirismul, curent care ar fi trebuit să dea, prin talentații tineri ce îl inițiaseră, minunate roade. Simptomatică a fost piedica ce s-a pus romanului d-tale, care era pe punctul de a fi publicat. Simptomatică a fost apoi în general înăpărirea cenzurii estetice, cea mai fatală pentru existența unei literaturi. Imediat după 1970 am ajuns la paradoxala situație în care clasicii, printre care luptătorii pentru libertate și demnitate națională de dincolo de veac, pagostii, să fie supuși cenzurii politice în reditarea textelor lor, iar noi, contemporanii, să suferim rigorile și ale unei cenzuri estetice. De aici pornind, n-a fost greu ca lucrurile să meargă atât de departe, încit însăși clasicii noștri din secolul 19 și secolul 20 să treacă acum prin cenzura estetică a autorităților administrative.

Suferind eu însumi opresiunea acestei cenzuri estetice, mi-am văzut volumul de critică *Lampa lui Aladin*, publicat în 1971, scos din circulație și topit. Conștiint fiind că primejdia e generală, am protestat împotriva acestor stări de lucruri în diversele intruniri din cadrul Uniunii Scriitorilor, am apărăt clasicii, mi-am apărăt colegii, am apărăt pe tinerii scriitori, poate cei mai loviți, căci li se stăcea și li se sugrumană chiar elanul creator. N-am fost singurul care am protestat, dar totul era zadarnic, și ceața deasă continua să se așteară împlacabil peste republica noastră literară. Mi s-a părut că nu mai există, cel puțin pentru generația mea, nici o nădejde, și am recurs, în semn de suprem protest, la un gest desperat, care m-a întuit la pat multe și multe săptămâni, prin spital, între viață și moarte. Astă s-a întâmplat la 23 August 1974. Nu era primul meu gest de protest împotriva unui climat cultural pe care-l socoteam vitreg pentru creația artistică: cu cîteva decenii înainte, în Mai 1943, am semnat, împreună cu prietenii mei de cînd, *Manifestul Cercului Literar din Sibiu*, manifest care și-a avut partea sa de contribuție la demobilizarea ideologiei fasciste în cultură. (Ca să fac o paranteză semnificativă, aș vrea să semnalez faptul uluior, că, desigur, am fost autorul acelui manifest atât de discutat și aș în-

sa, Ion Negoițescu n-ar fi murit așa cum a murit: în singurătate și încreștere).

Scrisoarea lui Ion Negoițescu adresată lui Paul Goma a rămas pentru multă vreme singurul gest de solidarizare al unui scriitor român cu un disident. Abia în '89 gestul sau va fi repetat. Cînd disidenții din '89 rememorează azi cu judecățea amarăciunea mică tradiție de solidaritate a intelectualității române, și o încep cu '87, uînd și de incomodul Paul Goma, și o, Ion Negoițescu.

Am reprodat însă aceste fragmente scrise de Ion Negoițescu în '77 nu atât din acente motive, să le spunem de destin politic, ci pentru că ele îl evocă, tulburător și precis, pe cel pe care l-am pierdut.

GABRIELA ADAMEȘTEANU



ADRIAN MARINO

MITUL “SITUATIEI IREVERSIBILE”

Nu ezit să fac următoarea afirmație: una din “cheile” – poate cea mai importantă – a explicării întregului comportament politic, social, moral din țara noastră, după 1944, a mentalității publice dominante din ultimele patru cinci decenii, a fost ceea ce aș numi: mitul “situației ireversibile”. El explică, în esență, întreaga viață morală și socială a României sub regim comunista. Acest regim a produs și s-a sprijinit în mod fundamental pe mitul “situației ireversibile”. Cu alte cuvinte: regimul comunista este definitiv instalat la putere. Orice opozitie și rezistență devine inutilă. Rușii sunt “invincibili” și pentru totdeauna în zona noastră.

Această stare generală de spirit “explică” foarte multe cedări și colaborări, oportunități și adaptări. În general, capitularea, apatia și nu o dată servilismul societății românești sub vechiul regim comunista. Destul de puțini au avut și au curajul să recunoască, măcar azi, pe față. Umilința și amorul propriu, teroarea remușcării, frica de compromitere sunt încă mult

apărut la noi în ultima prioadă. Silviu Brucan poate fi invidios pe “concurență”...

O primă cauză, pentru a începe în mod oarecum sistematic – dar toate “cauzele” sunt, și în acest caz, interdependente și formează o adevărată structură “politologică” – este de ordin extern. Am trăit cu toții încă un mare mit, care a făcut, la fel, în treacăt fie spus, poate tot atât de mari ravagii, sau aproape: “Vin americanii!”. L-am trăit din plin după 1945, apoi în închisoare, pe Bărăgan etc. Unii nu s-au consolat nici în ziua de azi. Și totuși cei mai lucizi dintre noi începeau să se presimtă, să vadă în față realitatea: fusesem definitiv abandonati la Moscova, apoi la Yalta, cînd s-au stabilit sferele de influență. Cornelius Coposu, la curenț cu aceste culise, nu și ascunde nici azi – și pe bună dreptate – amărăciunea: “Evident, loial ar fi fost ca această înțelegere să ne fi fost făcută cunoscută mai ales că eram aliați fideli Occidentului – și să simt avertizați la ce suntem sortiți o perioadă de timp – adică discreției Moscovei – și deci să nu ne crăpăm în iluzii” (*Dialoguri cu Vartan Arachelian*, București, 1992, p. 19).

Mult timp, această situație n-a fost însă cunoscută. Apoi a început să fie întuită, presimtă, de unii, de alții. Treptat, treptat, am văzut că americani nu vin și că n-au nici cea mai mică intenție “să vină”. Constatarea a fost pentru foarte mulți dintre noi profund traumatizantă. Un soc greu de evocat. El a dezarmat moral, de fapt, un întreg popor, ale căruia tradiții populare istorico-politice – ne place, nu ne place să-o recunoaștem, dar aceasta a fost realitatea – erau predominant “externe”. “Ordinele” au

venit, totdeauna la noi, în trecut, de la Imperiul, de la turci, de la ruși, de la Viena, apoi de la mariile puteri occidentale, de la Paris etc. Am așteptat totdeauna un ajutor, o soluție, o idee, din afară, adesea în spirit mesianic. Horia, cînd a plecat la Viena, la “Imperat”, era de perfectă bună credință. Generalul Rădescu, refugiat la Ambasada engleză, în 1945, la fel. Cum am fost tratată de occidentali se știe. Unii spun cu “cinism”, alții spun cu “realism” (o explicație nu exclude pe alta). Dar rezultatul și într-un caz și-n altul a fost, din punctul nostru de vedere, catastrofal. Grupurile de partizani care au luptat pînă prin anii '50 au fost pătrunse de același mit “american”. Apoi s-a așternut o tăcere grea, o disperare mută, o resemnare dureroasă, chinuitoare. Această stare de spirit a dus treptat, dar destul de repede, la convingerea, tot mai răspîndită, că “situația nu se schimbă”. O convingere, o experiență milenară, o resemnare ancestrală, era din nou reconfirmată. Ea explică multe, foarte multe capitulări și compromisuri. Ne exprimăm că mai eufemistic cu putință. Nu dăm verdicte, nici note la purtare. Vrem doar să înțelegem o realitate crudă și dură. Atât și nimic mai mult.

Dar nu numai atât. Acestei cauze externe i se adaugă o serie întreagă de situații interne de privit cu oarecare atenție. Străbateam o zonă cel puțin neplăcută, pentru care aveam nevoie de multă luciditate și de mult calm. De foarte mult calm. De spirit critic și analitic în același timp.

(Continuare în numărul viitor)



UN CTITOR

Am pierdut pe unul dintre cei mai valorosi și originali istorici și arheologi ai generației noastre.

Radu Popa a deprins, în preajma marilor săi profesori Ion Nestor și Mihai Berza, rigarea metodei, deschiderea către orizontul istoriei generale, spiritul cercetării obiective, nepărtitoare și lipsite de prejudecăți și complexe naționaliste. El s-a dedicat unuia dintre cele mai obscure, dar atât de necesare, domenii ale istoriografiei românești: Transilvania înaintea și în timpul celor mai vechi formațiuni politice românești. Rînd pe rînd, în jurul coroanei Munților Carpați, în Maramureș, Hateg, Bihor el a supus unei anchete complete cele mai vechi documente monumentale și de arhivă. Drumul său, de la mărturiile mai recente și mai explicite îndărât în acel obscur și adinc ev mediu românesc, de la documentele scrise înapoi – în sens invers curgerii timpului – către resturile arheologice mute, de la cunoscut spre acea perioadă germinală a formării civilizației, limbii și – în fapt – a poporului român, a fost traseul nou și original pe care Radu Popa și l-a ales în demersul său istoric. Au rezultat două lucrări monografice fundamentale despre Tara Maramureșului și Tara Hațegului, cercetări, studii și programe pentru Tara Bîsei, Tara Făgărașului și Bihor. Ele se constituie într-un program de lucru bine structurat, care – prin bogata școală de tineri formati de el – se deschide și către viitor. Această carieră istorică „telle qu'en elle même enfin l'éternité la change” – pentru a parafraza o celebră frază – apare acum ca un model de lucru și, într-un fel, ca o cercetare de pionierat pentru noua istoriografie românească.

Pentru că, deși a parcurs diversele etape ale perioadei național-comuniste, Radu Popa s-a dezvoltat în spiritul celei mai moderne, luminate și europene tradiții și aacestei țări și pentru o istoriografie deschisă și de poverile provincialismului îngust și agresiv. Am pierdut acum pe unul dintre cei mai puternici susținători ai acestei istoriografii.

Dar, deși a dispărut dintre noi așa de repede și de brusc, Radu Popa a fost un om puternic, cu vocație de întemeietor, de ctitor. El a crezut înăuntru la sfîrșit, nedezmîntit, în instituțiile pe care le-a creat sau la căror renastere a contribuit. El a înțeles această idee, devenită acum mesaj prin tragică sa moarte, că ceea ce a fost și este necesar acestei țări sunt instituțiile și continuitatea lor.

Una dintre acestea este Comisia Națională a Monumentelor și Sitrurilor Istorice, împreună cu Direcția acesteia, la cărora renastere Radu Popa a avut o contribuție decisivă. Deși fragilă încă, această instituție se dezvoltă datorită impulsului inițial dat de Radu Popa. Săptămâna trecută, cu ultimele puteri, el a lăsat să marcheze, prin prezența sa, încrederea pe care i-o arăta.

Activ angajat după Revoluția din Decembrie în recompunerea fizică noastră democrată, Radu Popa a fost și unul dintre ctitorii altui organism, al Grupului pentru Dialog Social, devenit el înstăru și instituție. Fără a părăsi profesiunea de istoric, ci transformând-o într-o solidă bază de atac, Radu Popa a fost, în revista "22" a acestei instituții, un virf de lance.

Istoric prin vocație, om de atitudine intransigentă și europeană, Radu Popa a fost una dintre personalitățile cele mai active, mai atașate și mai necesare acestei țări în plină schimbare. Directia pe care o va lua acasă schimbul depinde de acum încolo de noi cei care am rămas, împuținăți dar fermi.

PETRE ALEXANDRESCU

“Sînt convins de faptul că viitorul nostru, ritmul în care vom scăpa de sechelele unui trecut aberant și de coșmar, depinde de trezirea milioanelor de sfinti Gheorghe și de crearea condițiilor necesare pentru ca ei, cei de la «talpa țării», să-și poată spune cuvîntul în deplină cunoaștere a stărilor actuale, să-și poată apăra drepturile și interesele care sunt similare sau chiar identice cu interesele noastre.”

RADU POPA,
“Sfîntul nostru Gheorghe”
“22”, nr. 16/1992)

ATITUDINI ȘI ALTITUDINI

Prevedea, mai lucid decât noi, deznodămîntul care se apropia cu o iuteală însărcinătoare. A urmărit însă, cu spiritul limpede și pînă în ultima clipă, să-și împlinească începuturile, să con-lucreze, să fie bun sfătuitor, să lase totul în ordine. O luptă pe care, pierzîndu-se, a cîştigat-o.

Ne cunoșteam mai demult, din preajma monumentelor, Semnase proteste pentru ca marea mănăstire de la Văcărești și ansamblul Arhivelor Statului din București, cu frumoasa biserică ridicată în 1591 de Mihai Vodă Viteazul, să nu fie batjocorite.

Înălțat după 22 decembrie '89 a fost printre primii care, îngrijorat de starea monumentelor și cu speranță în posibilitățile ce se iveau, a acționat pentru refacerea unor organisme distruse în deceniile trecute. În prima zi de Crăciun a anului acelaia se alătuia, în biroul său, la Institutul de Arheologie, Comitetul de inițiativă pentru apărarea și îngrijirea monumentelor istorice, iar la 5 februarie '90 era promulgat decretul pentru reînființarea Comisiei Naționale a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, al cărei vicepreședinte foarte activ a fost în cei trei ani ce s-au încheiat odată cu viața sa.

A fost pretutindeni în această perioadă agitată și a încercat, cu știută sa vigoare, să apere crezul Comisiei, cinstind monumentele și pe toți cei care le-au zidit, indiferent de originea și de religia lor.

La Timișoara, Sibiu, Cluj, Constanța a luat parte la înființarea comisiilor zonale, pentru o descentralizare democratică, neapărat trebuincoasă cunoașterii îndeaproape a tezaurului de arhitectură tradițională și pentru o mai bună urmărire a șantierelor.

A cerut autorităților din Alba Iulia să protejeze situl arheologic din zona cotății, care cuprinde vestigiile Palatului guvernatorului Daciei Traiane, „monument de valoare europeană cu foarte puține analogii în fostele provincii ale Imperiului”.

A fost sechestrat la Cuhea, rugind îndelung localnicii să nu agresze biserică de lemn înălțată de strămoșii lor în 1718 ("Dacă-i s-noastră putem să-i dăm foc" – amintințau), ridicând în coasta ei, fără avizele legale, o nouă și stridentă construcție.

S-a dus în repetate rînduri la Sighișoara, în care se născuse, pentru a promova restaurarea ansamblului medieval și ca să opreasca implicarea autoarei Casei Poporului în proiecte ce ar conduce la mutarea – și aici! – a vechiului centru de la poalele cetății.

La Caransebeș a încercat să apere ruina unei biserici din secolul al XIII-lea, peste care urma să se așeze un bloc de locuințe, dintre cele multe. A susținut acolo o nouă propunere realistă a arhitectilor care punea în valoare ruina, stabilind legături nuante cu vecinătățile.

În nordul Moldovei a dezbatut o grea problemă: posibilitățile de reorganizare a vieții monahale în preajma unor cunoscute lăcașuri pentru a înlesni continuitatea tradiției creștine și totodată mai bună lor întreținere, în condiții în care aceste așezări, care urmează să fie cuprinse în următorii ani în listele patrimoniului mondial, își pot păstra, în starea lor actuală, incintele, formele și individualitatea bine conturată care au intrat în memoria locului, a oamenilor și a istoriei.

Pe șantierul arheologic din cetatea Feldioarei a descoperit în vara trecută urme mai vechi decât cele știute, pe care urma să le publice, îmi spunea, după adîncirea studiului ce i-ar putea aduce certitudini. și în continuare, într-o neobosită desfășurare, a pregătit, în incinta fortificată a bisericii evanghelice din secolul al XIII-lea de la Drăușeni, șantier pentru studenții arheologi care vor lucra aici în vară, alături de colegi de-al lui din Franța. A reprezentat altminteri problemele monumentelor noastre în foruri internaționale, a procurat numeroase burse în Franță și Italia pentru studenți arhitecti și arheologi, a contribuit din plin la stabilirea unor acorduri de colaborare fructuoasă cu organisme similare din Germania, Franța, Ungaria.

A fost adeseori în acești ani la cetățile dacice, la Orăștie și la Sarmizegetusa romană, pentru a institui zonele de protecție și mijloacele de apărare pentru ca ruinele să nu se degradeze în continuare și să se piardă sub ploi, prin alunecări de teren sau sub agresiuni ale oamenilor.

Ca președinte al colegiului de redacție al Buletinului și al Revistei Monumentelor Istorice s-a găsit în mijlocul activității acestor publicații de veche tradiție, după cum în ultimul său articol publicat în "22", "Din nou despre monumentele istorice", sintetiza starea actuală și politică necesară în acest atât de uitat domeniu.

A participat la sesiuni de comunicări științifice, la simpozioane și la mese rotunde, a fost în amfiteatrele Universității pentru a vorbi studenților constituiți în înțărul organism "Tineretul și monumentele istorice" despre viața zidurilor vechi, despre greutățile pe care le întâmpină acestea și cei care se apropie de ele, despre necesitatea apărării lor în continuare.

Radu Popa a fost...

Dar, prin dragoste și dăruirea sa, el a încorporat în locurile prin care a trecut, în monumentele pe care le-a slujit și le-a iubit, o parte din ființa sa, care se adaugă la zestrea spirituală pe care aceste locuri și aceste monumente o păstrează via pentru cei care urmează.

15 februarie 1993

AURELIAN TRIȘCU

EPITAF

(Urmare din pag. 1)

Pentru tema cercetărilor sale, mereu tulburată de orgolii și interese, el avea un respect care excludea orice minciună, fie și patriotică. De aceea, după cele două trainice cărți despre jările medievale ale Maramureșului și Hațegului, în timp ce pregătea noi lucrări care ar fi imprăștiat negura cenușie de asupra trecutului altor colțuri de viață românească, Radu Popa începuse o severă evaluare a celor știute, neștiute sau măsluite despre subiectul acesta, al vicisitudinilor prin care a trecut spațiul dintre Carpați și Dunăre în preajma anului 1000. O carte de care ar fi fost atâtă nevoie, și pentru împiezirea realității și pentru disciplina noastră intelectuală...

Ca unul care cunoștea bine țara, călcind-o cu pasul prin toate ungheralele ei, a văzut distrugerea acelor altare care sunt monumentele istorice. Mai întii cu o rușine și o deznaidejdă de care puține suflete erau capabile, apoi cu speranță fermă, obstinată, de a opri dezastrul, de a organiza activitatea de inventariere, protecție și restaurare. Si aici, în familia celor care se adunaseră în acest scop răspunzind chemării sale, Radu Popa lasă un gol de neocolit.

Mal era încă o zonă a vieții noastre publice în care acest ardelean de caracter a intervenit energetic și în care actele sale de dreaptă minile s-au înscris sub semnul cutezanțel și al onoarei. Îi suntem recunoscători că a spulberat pretenția calpă a unor oameni de nimic care și ziceau "de stînjă". I-am citit cu satisfacție paginile în care se răfuia cu falsificatorii istoriei ajunși la poziții și mal înalte azi decât ieri. Am primit cu emoție gestul său de a redîta cartea altui prieten, de care ne-a despărțit un sfîrșit tot atât de brutal, Vlad Georgescu, text necrujător ca o radiografie pe care se întind toate umbrele și tumorile istoriografiei noastre. Pe cîji oare îi vom mal putea saluta, dintr-o generație greu încercată, cu sentimentul de siguranță pe care-l inspiră acest om responsabil și demn?

Cele patru silabe ale numelui său au stîrnit bucurie sau furie sau dragoste. Cine mai știa ca el să ofere, firesc și frumos, un măr unei femei? În biserică în care am ascultat "Lingurea de îngropare" fortorea o mulțime de o uluitoare diversitate în care parca se amestecaseră cloburile unei vieți.

Acum, cînd peste humă proaspăt săpată se astern, măsoi, căjăva fulgi de zăpadă, vesteau morții lui nu s-a răspîndit încă. Vor afla într-un tirziu și jăranii de la Chioar sau de pe malul Mureșului că "domnul profesor" nu mai vine. Părerea lor de rău va fi tot ce și-ar fi dorit el mai mult ca răscumpărare și ca răspplată.

GABRIEL LIICEANU

CARTE-OBJECT, CARTE-SPRIT

Trăim într-o lume căluzită de cele mai nemijlocite forme ale acțiunii: mutăm cursurile apelor, lansăm sateliți pe orbite, dăm lovitură de stat...

Proiectat pe fundalul acestei hipertrofiate lumi a faptei, scrișul pare să fi devenit o gesticulație lipsită de repere, o palmă tăcută aplicată pe obrazul nimănui, convențional joc al unor defulări nevinovate. "Am scris lucruri care ar fi mișcat și pietrele, iar contemporanii mei nu au făcut decât să ridă", scrie Kierkegaard undează în Jurnalul său. Omul acesta, care a vrut să vorbească întregii umanitate, adică fiecărui ins în parte, pentru a-i susura la ureche, cu infinită iubire, că trăiește în categoriile netrebnice ale speciei, a murit hulit de o situație de scandal. De unde atunci atâtă neputință a cărții, în epoca zisă a lui Gutenberg? Ambiguitatea scrișului - specie totuși a verbului A FACE, și în același timp inacțiune declarată - este, poate, reflexul unei ambiguități instalație în chiar inima cărții și care poate explica, din capul locului, funcția ei insuficientă.

Iar această ambiguitate ne surprinde din chiar clipa cind considerăm cărtea ca simplu obiect. Ceea ce definește în primă instanță o carte este raportul de familiaritate pe care ea îl întreține cu obiectele din jur. Nici o disonanță între cărțile aflate pe birou și toate celelalte obiecte cite le inconjoară; dimpotrivă, din toate laolaltă, se desprinde o armonie calmă, liniste firească de natură moartă, a unei "mese de lucru". În spatele acestui camuflaj de obiecte, abia dacă mai bănuim caracterul profund suprarealist al cărții, misterul ei enorm. Dar, pe de altă parte, noi suntem obișnuiți să privim cărtile drept un prilej de revelație spirituală, și să ignorăm caracterul ei de simplu obiect. Acest conflict dintre aparență obiectuală și funcția spirituală a cărții, noi îl trecem cel mai adesea cu vederea și trăim cu iluzia unei "vieți a cărții" care s-ar impune de la sine și din capul locului. Or, adevărul este că orice carte nu poartă în ea decât promisiunea vieții spiritului și nu face decât să aspire, din neputință ei inițială, la senza unei vieți ulterioare.

Deci orice carte, în primă instanță, nu este decât miniatura unei lespezi. Am zile cînd îmi privesc biblioteca cu senzația că trăiesc în revistă etichetele unor cavouri perfect aliniate. Desigur, e liniste unui cimitir înșelător, căci înăuntru este viață, dar o viață doar potentială, care nu se arată decât în clipa în care scoți cărtea din raft și o deschizi. Raportată la noianul de cărți al

unei biblioteci sau la multimea ideală a cărților, deschiderea unei cărți este un gest de extremă dificultate, iar semnificația lui este imensă (tocmai pentru că prin el cărtea face primul pas de retragere din orizontul obiectualității ei). Râsfoirea, cîteva rînduri sau o pagină citită, o transformă deja într-un corp spiritual. Dar cîte din cărțile lumii devin corpușe spirituale, față de multimea celor care rămîn nedeschise, în noaptea obiectelor?

Orice carte-objecă intră în lume cu o întrebare umilă: "Ai timp să mă deschizi?". Din capul locului, cărtea este un obiect care imploră, pentru că, din capul locului, soarta ei este la discreția cititorului. ...Deschiderea cărții este începutul mintuirii ei de o stare impropriă.

Neputința cărții, faptul că ea poate rămîne un timp nedefinit în inerția ei obiectuală, deci "nedeschisă", rezidă tocmai în incapacitatea ei de a-și dobîndi singură independență de cercul nevoilor materiale. ...iar lucru acesta se petrece pentru că oamenii nu sunt dispusi să se deschidă de la sine către problemele care îi privesc cu adevărat.

De ce pentru un lucru care îi privește în mod absolut - să spunem, de pildă, pentru problema morții sau pentru cea a libertății - nu au, totuși, timp, de vreme ce o carte care le vorbește despre acest lucru rămîne nedeschisă? Neajunsul rezidă în oameni sau în carte?

Oamenii nu pot fi niciodată certați pentru că nu s-ar afla la finalul unei mijloacelor lor, ci întotdeauna mijlocul este vinovat de a nu răspunde nevoii pentru care a fost alcătuit. O carte care rămîne nedeschisă poartă în ea însăși argumentele propriului ei neajuns.

Cărtea nu este un simplu mijloc sau obiect care, ajuns în fața cititorului, imploră indurare. Adevărata carte, purtând în sine promisiunea unui secret, este deschisă febril, cu speranță confirmată că ea definește, deopotrivă, miracolul dezvoltării lui.

Cartea care este incapabilă să-și exorcizeze cititorul este deopotrivă depozit și mormant. Tocmai de aceea trebuie să ne panem mereu întrebarea CUM TRECE SPIRITUL DIN CARTE ÎN LUME? Cum devin fdele pure-personaje, pentru a evada dintr copertile unei cărți și pentru a răspindi în jurul lor bucurie, teroare sau speranță? Cum ia naștere o carte înaripată, fără plumbul conceptelor, o carte mereu deschisă, asemenea cărții vieții care ne așteaptă la capătul timpurilor, eliberată de sub povara unui fals secret, despecetuită, corp subtil? Pe pagini de hîrtie de culori diferite?

Adevărul este că orice carte rămîne pînă la urmă o carte-objecă, pentru că nici o carte nu este CARTEA, carte-mereu-deschisă care să le anuleze pe toate celelalte și care să fie CARTEA TUTURORA. Cînd cărtea aceasta a apărut, ea s-a intitulat Biblia, care înseamnă CARTEA INSĂSI.

Dar aşa cum oamenii, devenind din ce în ce mai civilizați, au pierdut contactul cu natura, devenind din ce în ce mai culpi, ei au pierdut contactul cu Cartea Tuturora. El au devenit "oameni de carte", păzitori ai cărții, meniți să mențină cărtea deschisă, în mijlocul unui univers al dezini, "resul sau al ignorantiei generalizate. Noi am sfîrșit prin a întoarce spatele Cărții Tutorora și i-am delegat pe "oamenii de carte" să scrie și să țină cărțile deschise. "Epoca livrescă" a istoriei noastre este aceea în care o mină de oameni se străduiesc să-i convingă pe ceilalți că tocmai cărtea este mijlocul suprem al mintuirii lor; că ea nu este un simplu obiect, ci locul în care a fost depozitat spiritul, locul peste care fiecare poate să dea și poate să întirzie pentru a se umple de duh. Să ridicăm doar lespedea copertii și poate

CULTURĂ



vom afla cum, pătrunzind în spațiu presărat cu litere, vom ajunge să ne desprindem din locul priponirii noastre în timp și pe pămînt.

(Fragment din textul apărut în catalogul cARTe)



Aspect din vernisaj

ANDREI OIŞTEANU

DE LA POEZIA VIZUALĂ LA CARTEA-OBJECȚ

(Cîteva reperuri orientative)

(...) La începutul acestui secol, scriitorul simbolist Alexandru Macedonski (1854-1920) realizează numai un set de poezii vizuale, dar și o "carte vizuală", o epopee în proză al cărei text e scris cu cerneluri diferite (roșu, verde, albastru, negru, argintiu) pe pagini de hîrtie de culori diferite.

In perioada 1916-1921, poetul dadaist Tristan Tzara (născut la Moinești, în 1896) realizează zeci de poezii și texte vizuale. Celebra sa rețetă "Cum să faci o poezie dadaistă din tăieturi de ziar" (1920) premerge cu cîțiva ani tehnica preconizată de André Breton în Primul manifest al suprarealismului: "Asamblarea cît mai gratuită cu putință a unor titluri și fragmente decupate din ziare" (1924). În anii 1922-1923, Tristan

Tzara imaginează, împreună cu Sonia Delaunay, un set de "rochii-poeme".

In 1924, poetul Ilarie Voronca (născut la Brăila, în 1903) și pictorul Victor Brauner (născut la Piatra Neamă, în 1903) lansează o tehnică nouă de poezie vizuală și un concept nou, pictopoieză, concept teoreтиzat în revista românească de avangardă "75HP": "Pictopoieză nu este pictură. Pictopoieză nu este poezie. Pictopoieză este pictopoieză". V. Brauner nu va abandonă acestă tehnică nici peste două decenii; doavă sint poemele vizuale realizate de el în anii '40: "Portrait pantaculair de Novalis" (1945), "Pictopoeme. Portrait des portraits d'André Breton" (1948) etc.

In anii '20 și '30, mulți poeti români (Ilarie Voronca, Geo Bogza, Mihail Cosma, Al. Tudor-Miu, Felix Adera, Scarlat Callimachi etc.) publică poeme vizuale în diferite reviste românești de avangardă ("Urmuz", "Punct", "75HP", "ung" etc.).

In anul 1942, poetul suprarealist Gellu Naum (născut în 1915) realizează o "carte vizuală" (compusă din circa 15 pagini de poeme-colaj), înlocuind cu poezii textele explicative dintr-un desuet catalog ilustrat de haine și accesorii vestimentare.

Stimată doamnă Gabriela Adameșteanu,

În nr. 6 al revistei "22" din 11 februarie 1993, Dvs. tipăriți un articol intitulat "Măsura vieții/măsura artei", în care ne vorbiți despre felurile frâmantă (de)ontologice care v-au încercat în această ultimă săptămînă, prilejuite de publicarea în paginile revistei pe care o conduceți a unui articol al d-lui Paul Goma, despre care ulterior v-ați dat seama că "putea răni imaginea publică a unuia din marii artiști contemporani: Lucian Pintilie" - scrieți Dvs. și imediat adăugați: "Nu numai pentru că i-am citit un impresionant text în "Cahiers du Cinema" unde își povestea experiența de la 17 ani, cind tatăl său a fost arestat, ci și pentru că i-am văzut filmele, cred că nu a spus la Televiziunea franceză fraza atribuită de Paul Goma: "Am făcut și eu ca toată lumea" etc. Dar despre o frază este vorba aici sau despre ambiguitatea vieții și a artei?"

Două precizări:

a) Un text "impresionant" din "Cahiers du Cinema" - și chiar întreaga mea operă - nu reprezintă nici o garanție că nu am pronunțat fraza aceasta la Televiziunea

franceză. Cind probe indubitabile vă stăteau la indemînă, nu mă interescaz și nu mă măgulește increderea Dvs., dacă ea rezultă din considerații sentimentale inadequate, ceea ce mă interesează să confirmă că să infirmă autenticitatea acuzației pe care mi-o aduce Goma.

Mijloacele de verificare erau foarte simple. Am propus redacției să procur toate casetele mele cuprinzînd interviurile din perioada ieșirii filmului "Balanta" în Franța. Revista a refuzat, invocînd motivul că s-ar putea să nu le prezint pe toate (sic!). Este exact, nu, Doamnă Adameșteanu?

Refuzul Dvs. a avut o coloratură mai subtilă: vi se pare intolerabil ca, printre altele, să ajungem să vizionăm casete, să măsurăm fraze, să dăm certificate color ce au reprezentat sansa României de-a ieși din anonimat. În schimb nu vi se pare intolerabil să plătim într-o penibilă ambiguitate ("Cred că... ținând seama de opera lui... Lucian Pintilie nu poate" ... etc. etc.). Sîi, de asemenei, nu vi se pare intolerabil să publicați textul lui P.G. fără să vă gîndiți că ar putea fi o boala vâñă născocire, așa cum nu vă s-a părut intolerabil ca la sfîrșitul articoulului lui Goma să anexați un îndemn vesel și excitat al redacției: "...așteptăm cu drag de la autor

o nouă "înjurătură".

V-am propus atunci soluții mai tolerabile - dacă vizionarea casetelor vă poate da senzația insuportabilă, umilitoare, că deveniți un cenzor al lui Lucian Pintilie: să-i cereți, de pildă, lui Goma să producă el probele unei asemenea afirmații: cind, unde, în ce împrejurare am spus eu un asemenea text?

Ștîi ce mi-ati răspuns, Doamnă Adameșteanu? Mai țineți minte ce mi-ati răspuns? "Nu-i putem face lui Goma una ca asta, după tot ce-a suferit". Și atîi mai adăugat cova, ceva ce nu voi divulga decât în clipa în care îmi veți acorda permisiunea să divulgu (ca și scrisoarea Dvs., de altfel - dar o să ajungem imediat la ea).

b) "Am făcut și eu ca toată lumea" etc. Dar despre o frază este vorba aici sau despre ambiguitatea vieții și a artei?" (subl. mea L.P.)

Ei, aici, stimată Doamnă Adameșteanu - v-o spun chiar cu puțină compasiune, cu o anume tandrețe "golanească" - atîi dat-o în bară!

Fraza aceasta "maziliană" - uite, fac eu acum o profetie - va deveni legendară, o veți auzi de multe ori, mai zoștit sau mai răspicat, de cîte ori veți apărea în lume.

Păi binențeles că despre o frază este vorba aici - de unde pînă unde o calomnie monstruoasă nu se poate exprima scurt și concis într-o frază?

Paul Goma: "Ștîi cine a mai recunoscut cesta asta: hanalizatoare, diluantă, colectivistă?" (că, adică, a colaborat cu Securitatea; nota mea, L.P.). "Iată-i pe cei auziți de mine, la televiziunea franceză:

1 (...)

2 (...)

3. Lucian Pintilie: «Am făcut și eu ca toată lumea» (subl. mea - p.g.)

Deci o calomnie pe care Goma ține neapărat să o autentifice prin propria-să sublimiere.

Sigur că viață e ambiguă, că despre artă ce să mai vorbim... Dar despre ambiguitatea vieții și a artei e vorba aici, Doamnă Adameșteanu?

Stimată Doamnă, Dvs. știți foarte bine că Eliberarea Cuvîntului a fost anulată la noi de Promovarea Calomniei - metodă de teroare a puterii a cărei victimă revista "22" a fost în nenumărate împrejurări. Mai știți de asemenea că acest articol al Dvs. scăldat, confuz, șerpitor - și o dată de-a binele ilărât (chestia cu

În anii '40, Isidore Isou (născut la Botoșani, în 1925) duce pînă la limită destrucțarea limbajului poetic, prin "Manifestul poeziei letriste" (1942) și prin cartea sa "Introduction à une nouvelle poésie..." (1947). El propune eliberarea literelor de sub tirania cuvîntului prin fisiunea cuvîntului-moleculel în părțile sale indivizibile (litere-atomi), fenomen care ar duce la degajarea unei uriașe "energii atomice". Letrismul a devenit o importantă mișcare internațională, care a influențat substanțial evoluția ulterioară a poeziei concrete, vizuale și experimentale.



Victor Brauner, "Pict-poème, Portrait des portraits d'André Breton" (1948)

Așa cum o dovedește și expoziția "cARTE. Cărți-obiect realizate de artiști români", fenomenul artistic analizat aici a continuat să se dezvolte și în a doua jumătate a secolului al XX-lea. Oricit argumente aș aduce pentru demonstrarea continuității fenomenului și a evenualelor influențe și asemănări, trebuie totuși să remarc o diferență majoră. În prima jumătate a secolului, principalii protagoniști ai acestei preocupări artistice au fost poetii (Alexandru Macedonski, Tristan Tzara, Ilarie Voronca, Al. Tudor-Miu, Gellu Naum, Isidore Isou etc.), cu inevitabilă excepție (Victor Brauner). Dimpotrivă, în ultimele decenii, principalii realizatori români de "cărți-obiect", "poeme-obiect" și "poezii-vizuale" au fost mai ales pictori și graficieni: Ion Bitzan, Alexandru Chira, Sorin Dumitrescu, Wanda Mihuleac, Geta Brătescu, Radu Igazag, Dan Perjovschi, Bogdan Bocăneț, Andrei Butak, Ștefan Călția, Ion Stendl, Dan Mihălțianu și alții. Dintre cei 37 participanți la expoziția "cARTE" (Amersfoort, 1993) doar trei sunt scriitori. Această modificare a calității creatorului a determinat, în bună măsură, modificarea calității creației (altă perspectivă de abordare, alte tehnici de lucru etc.), fără însă să modifice finalitatea esențială a demersului artistic.

(Fragment din textul apărut în catalogul cARTE)

CĂLIN ANGELESCU

"cARTE" românească în Olanda

Grupați în jurul inițiatorilor Andrei Oișteanu și Dan Perjovschi, un mare număr de artiști plastici români sunt prezenți, prin demersul lor plastic asupra cărții privită ca obiect, în actualitatea culturală olandeză, beneficiind de minunata sală de expoziții DE ZONNEHOOF a orașului Amersfoort. Expoziția, având ca titlu cARTE, a fost vernisată în după-amiază zilei de 31 ianuarie 1993 și va rămâne deschisă la expoziția publicului olandez pînă la data de 20 martie a.c. Având parte de o numeroasă participare de public, vernisajul expoziției a fost marcat de o introducere în spiritul ei prin cuvintele rostită de către Paul Coumans, Directorul Consiliului Cultural al orașului Amersfoort, scriitorul Andrei Oișteanu, din partea organizatorilor români și a Excelenței sale Ambasadorul Olandei la București, domnul Coen F. Stork.

Urmînd unui itinerar intern, în care timp de aproape doi ani a intersectat spațiile expoziționale și galeriile din Bistrița, Cluj și București, expoziția intitulată dintr-un început cARTE-OBIECT are la bază IN MEMORIAM, tragedia evenimentului consumat prin arderea completă și definitivă a Bibliotecii Centrale Universitare din București în 22 decembrie 1989, constituindu-se astfel într-un strigăt de protest și acuzare ce adaugă o filă în plus dosarului niciîncă elucidat al crimerelor săvîrșite înainte și după decembrie '89.

Nu sună uitate pe parcursul acestui discurs aproape nici unul dintre evenimentele ce au zguduit societatea românească în ultimii ani, fiecare dintre acestea găsindu-și ecoul într-un registru plastic încărcat de ironie, dar și de gravitate.

Cartea este privită în sine ca aparținând categoriei volumelor magice, în care aidomă complementarității celor două părți definitorii ale unui computer: hard ware (partea materială) și soft ware (programele ca funcție abstract-spirituală), materialitatea cărții ca obiect, închizînd înăuntrul ei demersurile abstracte ale spiritului, își găsește sub semnul distrugerii, în acest caz al focului, același violent și definitiv sfîrșit.

■ Vineri 6 februarie am primit la redacție un plic din partea d-lui Lucian Pintilie. El conține copia interviului său apărut în "Cahiers du cinema" nr. 49 și o scrisoare în care erau întrebări unde, cînd, în ce imprejurare săcuse domnia să o declară asemănătoare cu cea publicată de noi, fără nici un comentariu al redacției. Pentru că să spui ceea ce spusese, dl. Lucian Pintilie mă invită să citeșc răspunsul său în "Cahiers du cinema".

■ Citind cu atenție textul din "Cahiers du cinema" m-a neliniștit înțînd că am fi putut gregi față de dl. Lucian Pintilie. Am pregătit texte pentru publicare, dar nefiind sigur că în acest scop fuseseră trimise, l-am telefonat. Nu mi-a răspuns decât robotul.

■ Atunci i-am scris d-lui Lucian Pintilie acesă scrisoare personală, pe care cu o oarecare stăruință m-a îndemnat de către oră să o public. Probabil pentru că, în afară de faptul că îl rugam să ne răspundă dacă e de acord cu publicarea acestor texte, îmi exprimam atît părerea de râu pentru cele întâmplate, cît și ideea unor greseli față de domnia să, pe care mi-o asumam. Evident, atel nuc text nu era destinat publicității și nu mă exprima doar pe mine, pînă în acel moment nu avusese ocazia să mă consult cu nimănii din redacție.

■ În zilele următoare însă, cînd am realizat în redacție întreaga situație, a apărut evident că pînă acum nimic nu probează faptul că am fi publicat în revistă o informație neștevernată (greselă pe care în acest interval d-lui Lucian Pintilie a întărit să ne-o recunoaștem).

■ Dl. Lucian Pintilie nu și-a dat acordul pentru publicarea scrisorii personale și a interviului din "Cahiers du cinema". E drept însă că s-a oferit să ne pună la dispoziție pontră verificare casetele cu interviuri. E drept și că am refuzat oferta, cu argumentarea ironizată de domnia sa în scrisoarea săturată.

■ Spre deosebire însă de ceea ce scrie dl. Lucian Pintilie, redacția a încercat să verifice adevarul celor scrise de dl. Paul Goma. Nici unul însă dintre cei întrebăți nu și-a luat răspunderea să infirme sau să confirme frazele pe care dl. Paul Goma îi le atribuie d-lui Lucian Pintilie. Nici unul nu era sigur că urmărisce la Televiziunea franceză toate interviurile d-lui Lucian Pintilie.



Carmen Paiu - "Carte înfoiată"

cARTE date tehnice

LOCUL - Amersfoort Olanda - 30 km de Amsterdam

- Amersfoort, locul de naștere al lui Piet Mondrian, cel mai bine păstrat centru istoric, oraș aflat în plină expansiune, suprafața sa urmînd să se dubleze ca dimensiune în viitorii ani.

GALERIA - De Zonnehof. Construită de celebrul arhitect Gerrit Rietveld.

EXPOZITIA - 37 de artiști români contemporani, peste 100 de lucrări.

TRANSPORT - 4 tranșe via Tarom cu un cost de 3 milioane lei.

VERNISAJ - 31 ianuarie 1993. Expoziția va rămîne deschisă pînă pe 20 martie.

"O expoziție deosebită! O expoziție care dă un exemplu despre inspirația artiștilor români, ca reacție la incendiul Bibliotecii Centrale Universitare din București la sfîrșitul dictaturii... INNET EHRNROOTH, STAN HUYGENS - cotidianul DE TELEGRAAF (4 feb. 1993)

"Este cea mai importantă manifestare culturală românească în Olanda din ultimii ani!" - Coen Stork.

"O expoziție uluitoare!" - Sorin Alexandrescu.

MASĂ ROTUNDĂ - 1 februarie ora 20, în sala de expoziție, discuție pe tema cărții în general și a cărții-obiect în particular. Au prezentat comunicări Sorin Alexandrescu, profesor de literatură română și semiotică la Universitatea din Amsterdam și scriitorul Andrei Oișteanu.

Expoziția a fost posibilă datorită eforturilor deosebite depuse de organizatorii olandezi: Joanna Kleiverda, istoric de artă, Paul Coumans și Gerda Brethouwer, de la Consiliul Cultural Amersfoort. Un rol determinant au jucat Departamentele Arte Vizuale, Dialog Internațional și Economic ale Ministerului Culturii din România, care au suportat costurile extrem de ridicate ale întregii manifestări.

Nu în ultimul rînd, succesul expoziției s-a datorat unui grup de prieteni români și olandezi, care au creat în jurul expoziției cARTE o atmosferă de adevărat interes.

Amsterdam, februarie 1993

"ambiguitatea") - nu are nici cea mai vagă, cît de vagă legătură cu scrisoarea pe care mi-ai adresat-o personal, acum cîteva zile.

Luată-vă înimă în dină, stimată Doamna Adameșteanu, și publicată ulterior de această scrisoare a mea și acea scrisoare pe care mi-ai trimis-o mie, care nu cuprinde nimic insultător pentru nimeni, care, repet, nu angajează pe nimeni altcineva decît pe mine și pe Dvs.; scrisoare pe care Dvs. însă a mi-ai comunicat că o știi oriind somnă în revistă, cu condiția să vă reprezinte numai pe Dvs., nu și redacția, colegii.

Nădăduiesc că această scrisoare - de ce mi-ai fi trimis-o altminteri? - reprezintă opinia Dvs. cea mai sinceră, poate cea mai ascunsă și - de ce nu? - cea mai adevărată.

Știu foarte bine că eu n-o voi da niciodată publicitate - de altfel, iată, v-o și înapoiez cu acest prilej.

Dacă, alături de rîndurile mele, veți publica și scrisoarea Dvs., voi considera incidentul închis.

Dacă nu - nu.

LUCIAN PINTILIE

■ Dl. Lucian Pintilie greșește și atunci cînd afirmă că nu i-a cerut d-lui Paul Goma confirmarea frazelor aflate în discuție. Înaintea de apariția numărului 6, am telefonat la Paris în acest scop d-lui Paul Goma. Ni s-a promis o casetă video cu interviul respectiv. Astăzi, înaintea de inchiderea ediției, văzînd că încă nu a sosit la redacție caseta promisă de dl. Paul Goma, am revenit asupra refuzului și i-am solicitat d-lui Lucian Pintilie caseta cu interviuri. Dl. Lucian Pintilie ne-a spus că doocindă este cînd să așteptăm caseta de la dl. Paul Goma. Că privește casetele aflate în posesia domniei sale, s-ar putea ca în următoarele zile să ni le pună la dispoziție. S-ar putea să nu.

■ Din coloconvenit cu dl. Lucian Pintilie în convorbirea de azi, suntem în măsură să-i anunțăm pe cititorii noștri că în numărul următor al revistei "22" vom publica textul interviului domniei sale din "Cahiers du cinema" și concluzia redacției (dacă pînă atunci va avea ocazia să vadă caseta).

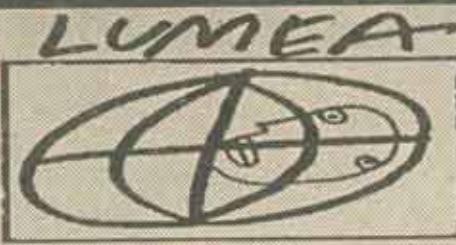
■ Că privește articolul meu publicat în nr. 6 al revistei, el își datorează imprecizia faptului că dl. Lucian Pintilie a refuzat pînă în acel moment să ia, public, o atitudine. Așa cum convenisem, nu mi-am permis să fac nici o referire la scrisoarea primită sau la convorbirile telefonice. (Cu surprindere am văzut apoi că dl. Lucian Pintilie s-a referit la ele, ba chiar și să îndemne la citare, inevitabil scoase din context.) Am mers cu scrupul pînă într-acolo încît, pentru a respecta un ultim mesaj primit din partea d-lui Pintilie, am revenit la tipografia ca să scoț din revista aproape gata fraza următoare: "Domnul Lucian Pintilie îneșă facem public faptul că domnia sa nu a rostit la Televiziunea franceză cuvintele pe care îi le atribuie dl. Paul Goma: «Am facut și eu ca toată lumea etc.». Profităm de acest prilej pentru a-l invita pe dl. Lucian Pintilie la un dialog."

Si iată că, deși nu a mai avut cum să citească această frază, dl. Lucian Pintilie a intrat în dialog. Chiar dacă într-un mod cam abrupt.

16.02.1993

GABRIELA ADAMEȘTEANU

CHINA - CONCUBINAJ ÎNTRE SOCIALISM SI CAPITALISM



"Teoriile tovarășului Deng Xiaoping asupra edificării socialismului cu trăsături specifice chinezesti sunt rezultatul combinației marxismului fundamental cu realitățile prezente în China." "Să aplicăm linia partidului timp de 100 de ani pentru edificarea economiei de piață sociale."

In China, la aproape patru ani de la masacrul din piață Tien-An-Men, schimbările sunt indiscutabil profunde. Marx este acum redescoperit de proletariat, poate nu cu voluntatea cu care aceeași clasă muncitoare descoperă gustul hamburgerului McDonald.

□ Unitatea contrariilor aduce prosperitatea...

La începutul acestui an, "Financial Times" alegă drept "Omul anului 1992" pe principalul ideolog communist Deng Xiaoping. "Datorită acestui om fără responsabilitate oficială și politicii sale de deschidere începută în 1979, China, în poziția lipsurilor din sistemul politic și îndoileilor asupra stabilității sale, devine o forță economică, politică și comercială de care lumea va trebui să țină cont" – își motivează alegerea prestigioasa revistă americană.

China are astăzi cea mai dinamică economie din lume. Prosperitatea, care a penetrat mai întâi dinspre provinciile de pe coasta marină, începe să se răspândească pe întreg teritoriul acestei țări imense, ce are peste un miliard de locuitori. Investitorii străini caută petrol sau orice alte resurse naturale, oamenii de afaceri cheltuiesc milioane de dolari pentru construirea de noi fabrici, industria produce masiv tenisi, jucării, îmbrăcăminte, obiecte de plastic, dar și componente aero-spățiale sau echipament medical sofisticat. Zonele economice speciale, unde facilitățile financiar-bancare sunt deosebite, devin din ce în ce mai numeroase. Anul trecut, conform documentelor oficiale, produsul intern brut a fost de circa 240 miliarde dolari, în condițiile în care în unele provincii PIB a crescut cu peste 25%...

Integrarea în economia mondială a devenit aproape o politică de stat. De la 1 ianuarie s-au redus taxele vamale aplicate la importul la 3.371 de produse, măsură reprezentând un prim pas pentru aderarea Chinei la Acordul General pentru Tarife și Comerț (GATT). Provinciile din sudul țării (cu forță de muncă ieftină și bogate resurse naturale), împreună cu Taiwan și Hong Kong au constituit o nedeclarată zonă economică comună, unde ritmul dezvoltării este impresionant.

In China, principiul marxist al unității contrariilor a devenit un soi de armă în lupta pentru prosperitate. Este doar un aparent paradox, ca să se planifice reducerea la jumătate a numărului de produse fabricate conform direcțiilor de partid. Astfel că în acest an vor fi menținute sub control doar 24 de produse de bază (gru, bumbac, zahăr, ceară, uleiuri comestibile, vinuri superioare, carne de porc etc.). În timp ce la alte 273 de produse se va ridica sistemul centralizat de control asupra limitelor producției și structurii prețurilor. Iar pentru a continua cu un exemplu asemănător, merită amintit că din noiembrie 1992, în cadrul Comitetului de Stat al Planificării din China este angajat unul dintre cîștiștorii premiului Nobel pentru economie, Lawrence Klein, solicitat să furnizeze asistență în aplicarea reformei de restructurare și modernizare a economiei.

□ ...căci de opoziția lor ne ocupăm noi

Conducerea de partid și de stat din China este foarte preocupată de două periole ce se conturează: apariția semnelor unei posibile noi inflații și accentuarea acelor anti-sociale.

Un studiu întocmit recent de un reputat specialist arată că sunt destul de vizibile simptomele inflației, datorată în parte și unei creșteri prea rapide înregistrate în economie. Încercarea de negare a legitimității

□ Dar cum stăm cu teoria?

Aparatul de propagandă a lansat recent o acțiune majoră de promovare a teoriilor lui Deng Xiaoping, în cadrul eforturilor partidului de a-și legitima existența într-o țară care se îndreaptă spre economia de piață. În plus, tendința de împrostătare a structurilor guvernamentale și de stat a continuat și după importantul congres al XIV-lea al Partidului Comunist, desfășurat în octombrie anul trecut. Atunci, în urma unor discuții furtunoase, s-au adoptat principiile "economiei sociale de piață" într-o încercare de împăcare a comunismului cu legitimitate capitaliste. În printre argumentele aduse de chiar ziarele oficiale, a fost și acela că Marx însuși ar fi jucat la bursa londoneză, cîștigând o dată chiar 400 de lire.

Pe măsură ce puterea banului crește, chinezii se simt tot mai puțin dependenți de ierarhia comunista, iar activiștii nu-și mai găsesc locul. Oficiul comunist Ziua Poporului publică la mijlocul lunii ianuarie fragmente din paginile teoretice ale liderului veteran Deng Xiaoping, toate centrate pe ideea libertăților absolute în economie și în constringerii absolute în politici. Deng, omul care în 1989 a ordonat înăbușirea în singură manifestație pro-democratice din Piața Tien-An-Men, se teme că democrația și pluralismul politic ar putea distrugă tot ceea ce a adus prosperitate Chinei. Săptămâna trecută, Departamentul de propagandă al Comitetului Central a emis un ordin prin care se introduce obligativitatea studierii cărții Fragmente din teoriile lui Deng Xiaoping privind construirea socialismului specific chinezesc în școli, la cursurile politice din universități sau la orice manifestare publică organizată de structurile de partid.

Pe acest fundal, se constată o intensificare și a propagandei cu caracter economic. Secretarul general al Partidului Comunist, Jiang Jemin, vorbind recent la o întâlnire cu veci activiști de partid, s-a pronunțat pentru un control mai riguros al statului asupra emisiunii monetare, asupra ratei dobânzilor și asupra planificării economice. S-a cerut și intensificarea luptei contra manifestărilor antisociale și a unor mentalități individualiste.

În ciuda tuturor ordinelor oficiale, din ce în ce mai mulți chinezi par să deteste mitingurile săptămânale, unde indoctrinarea și ridiculul nu se mai deosebesc, pe cind o multime de întreprinderi private au început deja să mai organizeze astfel de manifestări.

□ Patriotismul ca politică externă

In absența unui alt punct de convergență a opiniei și intereselor generale, patriotismul a devenit ultimul resort aflat în îndemnătoarea poliției comuniști. Discursurile oficiale, ca și majoritatea materialelor de propagandă fac dese referiri la "pămîntul național" și la necesitatea "construirii unei Chine puternice".

Acest mod de raportare ferventă la viitor reușește încă să atragă masele, în special cînd acestora li se vorbește de o "conspiratie universală" și de China ca ultim bastion al socialismului.

Același tip de discurs, puțin agresiv și patriard, este folosit și în relațiile internaționale. Îndeosebi cînd sunt în joc interesele Chinei. La finele anului trecut, cînd Franța și-a anunțat intenția de a vinde Taiwanului 60 de avioane de luptă Mirage-2000, Beijingul a reacționat cu vehemență, închizind Consulatul francez de la Canton și amenințând ely prin persoana ministrului de Externe, Qian Qichen: "Dacă această tranzacție va avea loc, vom răspunde dur atât pe plan economic, cît și politic". În cele din urmă, Franța a trebuit să cedeze.

China este, fără îndoială, una din mariile puteri ale lumii. Menținerea echilibrului în Asia și Extremul Orient depinde foarte mult de poziția sa, de concesiile sau pretențiile pe care le afișează. Interesele sale, în primul rînd economice, sunt legate de Taiwan și Hong Kong, două teritorii apropiate nu doar geografic, ci și cultural. În 1997, Hong Kong va deveni teritoriu chinez, iar în această perspectivă guvernul de la Beijing s-a opus ferm recentelor intenții de reforme democratice promovate aici de guvernatorul Chris Patten, care, deși sprijinit de puterile occidentale, nu și-a putut materializa intenția.

Totuși, merită amintit că, în mai puțin de patru lumi, China a fost vizitată de numerose personalități politice: împăratul Akihito al Japoniei, ministru german de Externe, președintele rus Boris Elțin, plus înalte oficialități americane. Astăzi fără a mai menționa diligentele diplomație chineze. Cele mai multe dintre aceste întâlniri și-au propus o soluție de compromis pentru menținerea echilibrului într-o zonă din zonele de maximă importanță geo-strategică ale lumii, unde interesele Rusiei, Japoniei, Statelor Unite și Chinei se amestecă în proporții variabile.



Tien-An-Men, 1989